

EKONOMI-
HÖGSKOLAN

Vinst och hållbarhet i bolagsstyrningen

Förhållandet mellan bolagsledningens
handlingsutrymme att agera hållbart och det
aktiebolagsrättsliga vinstsyftet.

Louise Edelstam

INSTITUTIONEN FÖR HANDELSRÄTT

Affärsjuridisk kandidatuppsats

15 högskolepoäng

HARH13

HT 2023

Sammanfattning

De senaste årens intensifierande globalisering och växande klimatkris har lett till en allt hetare diskussion om företagens påverkan på klimatet, vilket har resulterat i att företagen i dagens samhälle förväntas och är skyldiga att ta ett större ansvar för att bedriva långsiktigt hållbara verksamheter utifrån exempelvis CSR eller ESG. Trots detta utgör vinstsyftet i 3 kap. 3 § ABL fortfarande det grundläggande kriteriet som styr inom vilka gränser bolagsledningen tillåts fatta beslut vilket resulterar i att deras handlingsutrymme begränsas eftersom de är tvungna att säkerställa att de inte åsidosätter vinstsyftet till förmån för multipla syften eller ett utvidgat syfte.

Uppsatsen syftar till att undersöka hur hållbarhet och vinst förhåller sig till varandra och vilket utrymme bolagsledningen har, utifrån gällande lagstiftning, att inkludera hållbart företagande inom ramen för bolagets syfte.

I uppsatsen har tre stycken frågeställningar upprättats som var och en besvaras i ett enskilt kapitel och tar sikte på vinstsyftet och hållbarhet utifrån olika aspekter.

I arbetet har framför allt rättsdogmatisk, rättanalytisk och EU-rättslig metod använts. Till största del består materialet av relevant doktrin, lagar, propositioner, EU-lagstiftning och internationell reglering. Målsättningen är att ge en så heltäckande bild av rättsläget som möjligt.

Svårigheten att kombinera vinst med hållbarhet tycks bota i att stora delar av marknadsaktörernas beteende och regleringen av bolagsstyrningen kräver att företagen styrs i syfte att maximera avkastning på kort sikt. Genom att låta vinstsyftet stå kvar med den vaga formulering som finns idag, ges bolagsledningen utrymme att på egen hand bedöma hur vinst och hållbarhet förhåller sig till varandra så länge bedömningen kan rättfärdigas rent affärsmässigt. Utifrån ett långsiktigt perspektiv, framstår det som att ett gemensamt rättsligt ramverk, där samtliga länder, aktörer och organisationers lagstiftning hänger samman, i varje fall inom hållbarhetsområdet, är nödvändigt för att företagen ska kunna nå målen om en hållbar utveckling.

Ämnesord: vinstsyftet, bolagsstyrning, CSR, hållbart företagande, hållbarhet.

Abstract

The intensifying globalization and growing climate change have led to an increased discussion about companies' impact on the climate, which have resulted in that companies today are expected to and obligated to take greater responsibility for conducting long-term sustainable enterprises based on, for example, CSR or ESG. Despite the following, the purpose of profit margin in 3 kap. 3 § ABL, is still the fundamental criterion which companies are forced to base their decisions on, which results in a limited space for board members and management teams since they must ensure that they do not override the profit motive in favor of other profit incentives.

The essay aims to investigate how sustainability and profit relate to each other and what scope the company management has, based on current legislation, to include sustainable business within the framework of the company's purpose.

In this essay, three different questions have been drawn up, each of which is answered in a separate chapter. All the questions aim at comparing the purpose of profit margin and sustainability in different ways.

In the essay, traditional juristic method, analytical legal research method and European legal method have been used. The material being used in the essay consists of legal doctrine, laws, propositions, European legislation, international regulation, and relevant literature. The goal is to provide a complete picture of the legal situation.

The difficulty seems to be rooted in the fact that large parts of the market actors' behavior and regulation of corporate governance require that companies must be governed with the aim of maximizing returns in the short term. By leaving the profit motive with the vague wording that exists today, the management teams are given room to independently assess how profit and sustainability relate to each other, if the assessment can be justified from a purely business point of view. Viewed from a long-term perspective, it appears that a common legal framework, where the legislation of all countries, actors and organizations is connected, at least in the field of sustainability, is necessary if companies will be able to achieve the goals of sustainable development.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	3
Förkortningar	6
1 Inledning	9
1.1 Bakgrund.....	9
1.2 Syfte och frågeställningar	11
1.3 Avgränsningar.....	11
1.4 Metod och material	12
1.5 Disposition	14
2 Aktiebolagsrätten och dess vinstsyfte	16
2.1 Aktiebolagets framväxt.....	16
2.2 Vinstsyftet och dess funktioner.....	18
2.3 Vinstsyftet som bolagsrättslig norm	22
2.4 Företagens alternativa syften	26
3 CSR och hållbart företagande	30
3.1 CSR, ESG och hållbart företagandes framväxt, definition och funktion.....	30
3.2 CSR och hållbart företagande i den rättsliga regleringen	32
3.2.1 EU reglering	33
3.2.2 Internationell reglering.....	36
3.3 Om vinstsyftet och hållbart företagandes affärsmässighet	38
4 Företagens syn på vinstsyftet	44
4.1 Vår bolagsstyrning har ett tydligt mål?.....	44
4.2 EQT Group.....	44
4.3 Carlyle Group.....	45
4.4 Atlas Copco.....	45
4.5 Företagens balansgång.....	46
5 Sammanfattning och slutsats	48
5.1 Hållbar bolagsstyrning – framtiden för aktiebolagets vinstsyfte?	48
Källförteckning	51

Förkortningar

AB	Aktiebolag
ABL	Aktiebolagslag (2005:551)
Aktieägardirektivet	Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2017/828 av den 17 maj 2017 om ändring av direktiv 2007/36/EG vad gäller uppmuntrande av aktieägares långsiktiga engagemang.
CSR	Corporate Social Responsibility
Disclosureförordningen	Europaparlamentet och rådets förordning (EU) 2020/852 av den 18 juni 2020 om inrättande av en ram för att underlätta hållbara investeringar och om ändring av förordning (EU) 2019/2088.
ESG	Environmental, social, and corporate governance investing
EU:s CSR strategi	Europeiska kommissionen, Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén och regionkommittén, <i>En förnyad EU-strategi 2011–2014 för företagens sociala ansvar</i> KOM (2011) 681.
EU:s gröna taxonomiförordning	Europaparlamentet och rådets förordning (EU) 2020/852 av den 18 juni 2020 om inrättande av en ram för att underlätta hållbara investeringar och om ändring av förordning (EU) 2019/2088.
EUROSIF	Europeén Sustainable Investment
FN	Förenta nationerna
GRI	Global Reporting Initiative
Grönbok	Europeiska kommissionen (2001) 366 slutlig, Grönbok: Främjande av en europeisk ram för företagens sociala ansvar.
Koden	Svensk kod för bolagsstyrning

OECD	Organization for Economic Co-operation and Development
PE	Private Equity
SOU	Statens offentliga utredningar
Tillbörlig aktsamhetsdirektivet	Förslag till Europaparlamentet och rådets direktiv om tillbörlig aktsamhet för företag i fråga om hållbarhet och om ändring av direktiv (EU) 2019/1937. KOM (2022) 71.
VD	Verkställande direktör
Ändringsdirektivet	Europaparlamentet och rådets direktiv 2014/95/EU av de 22 oktober 2014 om ändring av direktiv 2013/34/EU.

1 Inledning

1.1 Bakgrund

De senaste årens intensifierande globalisering och växande klimatkris, har lett till en allt hetare diskussion om företagens påverkan på klimatet. Kravet från omvärlden på enskilda företag att bedriva miljömässigt hållbara verksamheter har tidigare aldrig varit större. Inte minst bidrog finanskrisen 2008 till en global förändring där allt fler företag kommit att intressera sig för hållbart företagande och hållbara investeringar.¹ Det ovanstående har lett till att det blivit alltmer diffust i vems intresse ett aktiebolag verksamhet egentligen bedrivs. Sedan den dagen då Sverige antog sin första aktiebolagslag, har marknadens struktur förändrats och lagstiftning har tillkommit på såväl nationell, EU som internationell nivå.² I och med utvecklingen har det aldrig varit mer uppenbart att ett ifrågasättande av 3 kap. 3 § ABL är nödvändigt för att kunna klargöra hur vinst och hållbarhet förhåller sig till varandra.³ Marknadens ökade krav och intresse inom hållbarhetsområdet har fört med sig en tro på att företagets framgång kan förenas med målen om en hållbar utveckling.⁴ Samtidigt diskuteras det febrilt runt om i världen, vilket ansvar som ska åläggas bolagsledningen och huruvida företagets eget ansvarstagande är nyckeln till en framtid där målen om en hållbar utveckling snarare främjas av bolagets verksamheter.⁵ Bara under de senaste åren har EU-kommissionen ifrågasatt bolagsledningens ensidiga fokus på aktieägarnas intresse om vinstmaximering.⁶

Redan år 1999 uttalade Förenade nationernas (FN) dåvarande generalsekreterare att *”Vi måste välja mellan en global marknad som drivs av kalkylering om kortsiktig vinst eller en marknad som är human [...] och en i vilken de starka och framgångsrika accepterar sitt ansvar och visar på global vishet och ledarskap.”*⁷ Trots den mängd samhällsaktörer, inkluderat FN, som satt press på såväl stater, institutioner som enskilda företag att bedriva verksamheten med hänsyn till hållbar utveckling, står det svenska vinstsyftet i aktiebolagslagen (2005:551) stadigt,

¹ Eklund & Stattin (2021) s. 108 f.

² Östberg, *Stockholm University Research Paper* (2020) s. 3.

³ Borglund, m.fl. (2021) s. 23.

⁴ Borglund, m.fl. (2021) s. 27.

⁵ Sjöfjell, *Deakin University, School of Law, Law review* (2018) s. 41-61. Se även Europeiska Kommissionen, *Study on director's duties and sustainable corporate governance – Final report* (2020). ss. 30 & 32 f.

⁶ Östberg, *Stockholm University Research Paper* (2020) ss. 3 & 9 f.

⁷ Borglund, m.fl. (2012) s. 16.

tillsynes oförändrat i gällande rätt. Följande kan bero på det senaste årens paradigmskifte som resulterat i en förskjutning, där hållbar utveckling gått från primärt beroende av regeringen till ett ökat behov av att den privata sektorn agerar hållbart och bidrar till ett ökat samhällsansvar.⁸ Å andra sidan kan avsaknad av legala förutsättningar i ABL som explicit tillåter hållbart företagande leda till att såväl företagen som politiska och juridiska aktörer godtar att aktiebolagen varken har möjlighet eller skyldighet att ta hänsyn till andra intressen utöver de lagstadgade.⁹ Samtidigt går det inte att bortse från att näringslivets kapitalförsörjning grundar sig i aktiebolagsrättens vinstpresumtion, som innebär att företagen har till uppgift att generera avkastning till aktieägarna så länge inget annat följer av bolagsordningen.¹⁰ Historiskt sätt har vinstsyftet bidragit till ekonomisk utveckling och ökad välfärd.¹¹ Faktum är att aktiebolaget än idag är en central beståndsdel i västvärldens ekonomiska expansion och välstånd.¹²

Över tid har den finansiella marknaden ställt högre krav på att företagen ska bedriva hållbara verksamheter. Allt fler aktieägare har kommit att inse att det finns en stor risk i att inte ta hänsyn till miljö och social hållbarhet.¹³ Trots det, är det endast ett begränsat antal svenska företag som innehar ägarbestämda regler i bolagsordningen om att bolagets vinst ska användas i annat syfte, exempelvis till hållbar utveckling.¹⁴ Fastän det har skett en förskjutning på den finansiella marknaden finns det fortfarande många institutionella investerare som anser att investeringar i hållbart företagande varken bidrar till kortsiktigt avkastning eller kapitalstarka verksamheter. För att det ska kunna ske en förändring hos samtliga aktörer i samhället krävs det ett genuint intresse för andra aspekter så som hållbart företagande, där företagen vidgar sitt perspektiv till att även innefatta syn på hållbarhet som framtida värdeskapande. Om företagen däremot långsiktigt ska lyckas anpassa sina verksamheter efter marknadsaktörernas ökade krav och EU kommissionens alltmer inflytelserika lagstiftning, krävs det mer än bara ett genuint intresse. Det krävs att företagen integrerar hållbar utveckling, ekonomisk tillväxt och socialt ansvarstagande i sina verksamheter.¹⁵ Samtidigt riskerar bolag med fler än ett syfte eller utvidgat vinstsyfte att äventyra aktiebolagets funktionssätt och urvattna hela tanken bakom den svenska bolagsstyrningsmodellen.

⁸ Macey (2022) s. 258 ff.

⁹ Ohlson (2012) s. 87 f.

¹⁰ Sandström (2023) s. 22 f.

¹¹ Sandström (2023) s. 273.

¹² Sandberg, Rör inte vinstkraven, Liberal Debatt (Hämtad 2024-01-03).

¹³ Framgång Bonniers news, (Hämtad 2023-11-17).

¹⁴ Sandström (2023) s. 328.

¹⁵ Sjäfjell, *Deakin University, School of Law, Law review* (2018) s. 55 ff.

Uppsatsen fokuserar på hur ett renodlat vinstsyfte förhåller sig till hållbarhet och hur stort utrymme bolagsledningen har att implementera hållbara värden inom ramen för gällande lagstiftning.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med uppsatsen är att undersöka hur hållbarhet och vinst förhåller sig till varandra och vilket utrymme bolagsledningen har, utifrån gällande lagstiftning, att inkludera hållbart företagande inom ramen för bolagets vinstsyfte. I och med att vinstsyftet tillkom långt före hållbarhet var uppe på agendan, torde ett ifrågasättande av 3 kap. 3 § ABL vara nödvändigt för att bolagsledningen ska ges ökat utrymme att bedriva verksamhet som når målen om en hållbar utveckling.

För att besvara syftet kommer följande frågeställningar besvaras i uppsatsen:

- *Vilken funktion fyller det aktiebolagsrättsliga vinstsyftet i 3 kap. 3 § ABL och hur ska dess handlingsutrymme förstås och tillämpas?*
- *Vilket syfte fyller CSR, hållbart företagande och den rättsliga regleringen inom hållbarhetsområdet och vilken möjlighet har bolagsledningen att affärsmässigt balansera vinstsyftet med hållbarhet?*
- *Hur ser företagens bolagsledning på vinstsyftet utifrån ett hållbarhetsperspektiv?*

1.3 Avgränsningar

Med hänsyn till den begränsade tiden som står till uppsatsens befogande och den ändlösa forskningsmöjligheter som finns kommer avgränsningar att göras. Uppsatsen kommer utgå från det aktiebolagsrättsliga perspektivet, varför inga övriga bolagsformer kommer att behandlas. Med detta sagt, ska med orden företag och bolag förstås som aktiebolag. Vidare kommer även ordet bolagsledningen att användas som en gemensam beteckning för bolagets styrelse och verkställande direktör (VD).

Aktiebolagslagen består av tre spärrear som varje enskilt bolag har en skyldighet att utgå från. De består av verksamhetsföremålet 3 kap. 1 § ABL, vinstsyftet 3 kap. 3 § ABL och värdeöverföringar 17 kap. 1 § ABL. Trots följande kommer enbart vinstsyftet att behandlas djupgående. De tvingande undantag från vinstsyftet som återfinns i aktiebolagslagen kommer inte djupare att diskuteras då detta område i sig är omfattande.

I uppsatsen kommer ingen närmare precision av begreppet vinst, dess beståndsdelar och hur det ska beräknas att göras. Vinst ska i stället ses som den del av det egna kapitalet som bolaget fritt får disponera över. Uppsatsen kommer inte heller att beröra beskattning trots att det påverkar vinstens storlek och bolagens möjlighet att engagera sig i välgörenhet som en del av arbetet med hållbart företagande och CSR.

Vad som avses med hållbart företagande, CSR och ESG kommer att förtydligas i uppsatsens tredje kapitel. Kort sagt ska Corporate social responsibility (CSR) förstås som företagets ansvar för samhället. Slutligen ska hållbart företagande förstås som det ansvar företagen tar för den påverkan deras verksamheter har på samhället och hur de kan bidra till omställningen genom innovation och utveckling.

1.4 Metod och material

Uppsatsen utgår från det syfte och problemformulering som bearbetats fram med hjälp av rättsdogmatisk metod. Med utgångspunkt i problemformuleringen kommer olika förhållningssätt ställas mot varandra i syfte att belysa problematiken kring bolagsledningens handlingsutrymme och förhållandet mellan hållbarhet och vinst. För att åstadkomma ett så tillförlitligt resultat som möjligt kommer ett objektivt förhållningssätt att anläggas. Målsättningen med uppsatsen är att besvara det övergripande syftet och bearbeta fram en potentiell lösning.

Uppsatsens andra kapitel utgår från vinstsyftet i 3 kap. 3 § aktiebolagslagen (2005:551) för att sedan huvudsakligen besvaras med hjälp av rättsdogmatisk metod. Rättsdogmatisk metod går ut på att söka svar på problematiken i de allmänt accepterade rättskällorna vilka består av lagstiftning, rättspraxis, lagförarbeten och doktrin genom att fastställa gällande rätt, *de lege lata*.¹⁶ Kapitlet kommer även att behandla den rättshistoriska metoden genom att beskriva aktiebolaget och det aktiebolagsrättsliga vinstsyftets tillkomst och utveckling, i syfte att klarlägga problematiken kring vinstsyftets definition, funktion och normerande effekt.

Regleringen av de svenska aktiebolagen styrs av en kombination av rättsliga regler och vedertagen praxis. Sverige har även en lång tradition av självreglering, där aktiemarknadens olika intressenter gått ihop och enats om ett antal principer som fått en normgivande verkan, varför följande kommer att tas i beaktande. I och med att aktiebolagslagen inte ger någon närmare vägledning för hur vinstsyftet i 3 kap. 3 § ska förstås, bortsett från att den ska tolkas *in dubio* kommer såväl propositioner

¹⁶ Nääv & Zamboni (2018) s. 21.

som statens offentliga utredningar att behandlas i den utsträckning de bidrar till ökad förståelse. I stor utsträckning saknas det vägledande prejudikat från HD när det kommer till hur vinstsyftet ska förstås, varför varken förarbeten eller domar som behandlar vinstsyftet kommer att behandlas in någon större utsträckning. I stället kommer framför allt doktrin beaktas i uppsatsens andra kapitel eftersom det främst är där som det går att finna vägledning om hur vinstsyftet ska förstås och vilken funktion syftet fyller. Samtidigt går det inte att bortse från att den rättsvetenskapliga doktrinen inte utgör någon rättskälla i sig. För att anses vara en rättskälla rent juridiskt krävs det att den innehar rättslig auktoritet.¹⁷ Utan klar vägledning från vare sig förarbeten eller praxis blir å ena sidan den vägledning som doktrinen ger mest av spekulativ natur vilket resulterar i att det är svårt att fastställa exakt vad som gäller. Å andra är vinstsyftets sakliga innebörd fortfarande densamma som när den för första gången infördes i då gällande aktiebolagslag. Följande innebär att samtlig doktrin som finns att tillgå inom ämnet fortfarande är av relevans.

I uppsatsens tredje kapitel kommer utöver rättsdogmatisk metod även rättsanalytisk metod tillämpas, vilket innebär att ytterligare rättskällor än de som primärt redogjorts för inom den dogmatiska metoden kommer att behandlas.¹⁸ Den rättsanalytiska metoden stannar inte vid att klargöra gällande rätt, utan tar det ett steg längre genom att analysera materialet i syfte att ge svar på andra frågor än enbart ”vad gäller”. Här kommer en målrelaterad diskussion föras som kopplar samman rättslig reglering med hållbarhet och ekonomiska aspekter på ett ändamålsenligt sätt.¹⁹ Framför allt kommer soft law, såväl nationell som internationell att behandlas i syfte att generera en djupare förståelse. Vidare kommer även rättsdogmatisk metod med inslag av rättspolitisk och rättssociologi att beaktas²⁰, genom att se till den rättsliga regleringens funktion och hur den påverkar samhället och bolagsledningarnas möjlighet att balansera hållbarhet med kravet på att generera vinst. För att förstå hur den rättsliga regleringen är uppbyggd kommer även internationella riktlinjer och standarder samt EU-lagstiftning och utredningar inom hållbar utveckling, främst inom områdena miljö och socialt ansvarstagande att behandlas för att tydliggöra vilka rättsliga krav som ställs på dagens företag att bedriva hållbara verksamheter.

¹⁷ Dahlman (2019) s. 70 f.

¹⁸ Sandgren (2015) s. 45 ff.

¹⁹ Sandgren (2015) s. 47.

²⁰ Carlson (2016) (Hämtad den 2023-11-30).

Uppsatsens fjärde kapitel inleds med en kortfattad beskrivning som följs av en analys av tre olika företag och hur de ser på förhållandet mellan hållbarhet och vinstsyftet. Analysen av de tre företagen utgår från respektive företags bolagsordning, hållbarhetsrapporter samt den information som finns att tillgå på företagens respektive hemsidor. Utöver det kommer relevant doktrin att belysas i den mån det bidrar till ökad förståelse. I kapitlets sista rubrik kommer en diskussion föras om företagens likheter och skillnader i jämförelse med varandra och hur företagens syn på förhållandet mellan hållbarhet och vinstsyftet förhåller sig till relevant doktrin inom ämnet.

Slutligen kommer uppsatsens femte och sista kapitel knyts samman med hjälp av rättsanalytisk metod genom att ställa olika förhållningsätt mot varandra. Här kommer hållbarhetsaspekter att ställas mot det aktiebolagsrättsliga vinstsyftet i en förhoppning om att skapa en förståelse för hur de förhåller sig till varandra och vilket utrymme som lämnas till bolagsledningen att bedriva hållbara verksamheter. Utöver följande kommer även internationella riktlinjer och standarder, EU-lagstiftning samt nationell lagstiftning i den utsträckning det bidrar till ökad förståelse för hur hållbarhet och vinst förhåller sig till varandra och vilket utrymme bolagsledningen har, utifrån gällande lagstiftning, att inkludera hållbart företagande inom ramen för bolagets syfte, att lyftas fram.

1.5 Disposition

Uppsatsens första kapitel, inledningskapitlet beskriver uppsatsens problemställning, syfte och frågeställning som ämnas besvaras i uppsatsen senare kapitel. Vidare introduceras de metoder och det material som kommer att användas som utgångspunkt för att besvara syftet med uppsatsen samt vilka avgränsningar som gjorts.

Uppsatsens andra kapitel inleds med en beskrivning av aktiebolagets framväxt och hur bolagsformen och dess rättsliga regleringen har påverkat utvecklingen mot hur det ser ut idag. Sedan följer en beskrivning av vinstsyftet och dess funktion. Kapitlets tredje del fokuserar på vinstsyftet som rättslig norm och eventuella sanktioner som kan komma att dömas ut. Efter det följer en avslutande redogörelse för företagens möjlighet att inneha alternativa syften inom ramen för 3 kap. 3 § ABL.

Uppsatsens tredje kapitel redogör för hållbart företagande, CSR och ESG's betydelse och funktion. Kapitlet innehåller vidare en redogörelse för internationell

lagstiftning bestående av EU direktiv, förordningar, utredningar och internationella standarder och riktlinjer som påverkar företagens rättsliga ansvar och förhållningssätt till hållbarhet. Kapitlet avslutas med en diskussion om hur företagens affärsmässighet kan bidra till att balansera hållbarhet och vinst med varandra.

Uppsatsens fjärde kapitel inleds med ett exempel på tre företag som samtliga har inkluderat hållbara värden inom ramen för bolagets syfte. Företagen är exempel på aktörer som aktivt valt att ta ansvar för hållbart företagande och samhällsansvar genom att flytta fokus från kortsiktig avkastning till förmån för långsiktig lönsamhet. Avslutningsvis förs en diskussion om företagens balansgång mellan att å ena sidan sträva efter att vinstmaximera och å andra sidan bedriva långsiktigt hållbara verksamheter.

Uppsatsens femte och avslutande kapitel knyter samman de resonemang som har förts om vinstsyftet, hållbart företagande, CSR, ESG och nationell och internationell reglering i syfte att besvara uppsatsens problemställning. Kapitlet ämnar besvara hur hållbarhet och vinst förhåller sig till varandra och vilket utrymme bolagsledningen besitter, utifrån gällande lagstiftning, att inkludera hållbara värden inom ramen för vinstsyftet.

2 Aktiebolagsrätten och dess vinstsyfte

2.1 Aktiebolagets framväxt

Aktiebolag är den associationsform som kommit att dominera i Sverige, såväl privata som publika. Associationsformen växte fram och fick sin första rättsliga reglering i och med införlivandet av 1848 års lag om aktiebolag. Först i samband med lagens införande kunde domstolarna säkerställa att bolagen utgjorde egna rättssubjekt och bolagsformen fick sitt startskott.²¹ Kännetecknande för associationer är att syftet med verksamheten går ut på att främja ett gemensamt medlemsintresse.²² I samband med bildandet av ett aktiebolag uppställer aktiebolagslagen ett krav på att grundarna ska upprätta en bolagsordning. Bolagsordningen reglerar det övergripande som rör företagets verksamhet.²³ Historiskt sätt upprättades bolagsordningen i syfte att fungera vägledande för bolagsledningens arbete, där vinstsyftet till största del, ansetts utgöra en skyddsklausul i de fall bolagsordningen varit tvetydig. Dagens alltmer snäva fokus på aktieägarna och vinstmaximering är ett resultat av flera års omskrivningar och succesiva förskjutningar, som resulterat i att vinstsyftet har fått en överordnad betydelse och bolagsordningen förlorat sin ursprungliga funktion.²⁴ Samtidigt har vinstsyftet trots den historiska utvecklingen alltid haft en överordnad betydelse för driften av företagets verksamhet och det var förts i samband med införandet av 1944 års lag och framåt som aktiebolagen tillåter att verksamheterna bedrivs för andra syften än att generera vinst.²⁵ I samband med den revidering som genomfördes av aktiebolagslagen i slutet på 1900-talet stärktes aktieägarnas ställning i bolagen. De ändringar som gjordes i samband med revideringen utformades i syfte att anpassa lagstiftningen efter marknadsekonomins drivande faktorer. Tanken var att utforma lagstiftningen på så sätt att den säkerställer att företagen och aktieägarna själva har möjlighet att fördela kapital till de företag där de får ut störst andel av investeringen. Således ansåg lagstiftarna att en ineffektiv fördelning av kapital var att likställa med bristande fokus på att bedriva

²¹ Sandström (2023) s. 49. Se även 1848 års lag om aktiebolag.

²² Adelstam & Arvidsson (2023) s. 16.

²³ Sandström (2023), ss. 73 & 79.

²⁴ Motion 2018/19:1968 s. 1 f.

²⁵ Proposition 1944:5. Se särskilt om vinstsyftet.

verksamheterna med vinstsyftet som övergripande beslutsnorm.²⁶ Kort sagt bör 3 kap. 3 § ABL tolkas som att bolagets syfte presumeras vara vinst och om bolagen önskar bedriva verksamheterna utifrån annat syfte ska detta anges.

Övergripande är det aktiebolagets ledning som har till uppgift att bedriva den dagliga verksamheten på ett ansvarfullt sätt. Bolagsledning får ej fatta affärsbeslut som sträcker sig utanför vinstsyftet, då de har till uppgift att vårda bolagets egendom, driva verksamheten med aktsamhet samt basera beslutsfattandet på affärsmässiga grunder.²⁷ Den övergripande regleringen för hur aktiebolaget ska grundas och bedrivs enligt ABL ligger i linje med Sveriges första aktiebolagslagar. Samtidigt bör det belysas att den svenska modellen består av en uppsättning separata regler för styrning, skydd och tillämpning som på ett eller annat sätt påverkar varandras funktion.²⁸ Ett exempel är Svensk kod för bolagsstyrning (Koden), som bidrar till att säkerställa att företagen strävar efter att inneha större ansvar än vad som föreskrivs i aktiebolagslagen. Koden syftar till att säkerställa att varje enskilt företag implementerar och upprätthåller en positiv bolagsstyrning som bidrar till att stärka värdet på företagens verksamheter och samhället i övrigt.²⁹

Historiskt sett växte aktiebolaget som associationsform sig allt starkare i samband med att industrialiseringen tog fart i mitten på 1800-talet i Sverige. Antalet bolag som bedrevs som aktiebolag ökade markant och det berodde egentligen inte på möjligheten att emittera aktier till utomstående för att få in rörelsekapital, då finansieringen till största del skaffades inom bolagsstiftarnas inre krets. Utan i stället var det möjligheten att begränsa ägarnas personliga ansvar och chansen att påverka bolaget genom aktieäggande och rösträtt, som var de drivande faktorerna bakom ökningen.³⁰ Från 1800-talets mitt och framåt kännetecknades den svenska marknaden för aktiebolag av en stark koncentration av familjeägda företag, där ett fåtal större ägare kontrollerade majoriteten av aktierna i de svenska bolagen. Till följd av den starka ägarkoncentrationen fick vinstsyftet ett allt starkare fotfäste i och med att majoritetsägarna kunde bygga upp en förmögenhet på kapitalinkomsten, vilket gav dem ett stort inflytande över det svenska näringslivet.³¹

²⁶ Smicklas, *Svensk juristtidning* (1989) s. 55 f.

²⁷ Sandström (2023) s. 270.

²⁸ Östberg, *Stockholm University Research Paper* (2020) s. 5.

²⁹ Nachemson Ekwall (2018) s. 5 f.

³⁰ Sandström (2023) s. 49 f.

³¹ Sandström (2023) s. 51 ff.

Först under slutet av 1900-talet växte institutionerna som dominerande aktieägare fram och fick en allt större betydelse för marknads tillväxt. Redan år 1919 fastställde det amerikanska rättsväsendet i Dodge vs Ford att bolaget enbart har ett syfte och det är att bedriva verksamheter som verkar för att generera vinst åt aktieägarna.³² Institutionernas smala fokus på kortsiktig avkastning och värdestegring har gynnat vinstsyftet samtidigt som det har fört med sig problem. Utfallet har blivit att företagen fokuserat på att främja kortsiktig avkastning framför effektivt resursutnyttjande i verksamheten, då långsiktiga beslut inte ansetts vinstgivande. Gemensamt har de faktorer som utvecklats och drivit aktiebolagen och tillhörande reglering framåt, bidragit till marknadskrafternas expansion. Expansion har lett till att den enskilda staten och dess lagstiftare tilldelats mindre betydelse.³³

Aktiebolaget och framför allt de publika aktiebolagens dominans på den svenska marknaden beror i dagens samhälle till stor del på möjligheten att kunna vända sig till allmänheten för att anskaffa riskkapital. Finansieringen av ett aktiebolags verksamhet kan ske på två sätt, antingen genom kapitaltillskott från befintliga eller nya ägare i utbyte mot aktier eller i form av lån från finansiella institut.³⁴ Aktiebolagets ägarstruktur kan te sig olika från företag till företag. Antingen är ägandet koncentrerat till ett fåtal ägare eller så är det utspritt över ett större antal ägare med olika grad av inflytande.³⁵ Med andra ord är hela grundtanken bakom aktiebolag som bolagsform, att aktieägarna satsar pengar i bolaget i förhoppning att det ska bli en lönsam investering i form av värdestegring och aktieutdelning.

2.2 Vinstsyftet och dess funktioner

Enligt aktiebolagslagens juridiska ramverk består aktiebolaget av en förening av kapital och den som förvärvar aktier gör det med det enda syftet att investeringen ska generera högsta möjliga avkastning.³⁶ Det var först i samband med 1944 års aktiebolagslag som det uttryckligen gjordes en distinktion mellan verksamhetens föremål och syftet med verksamheten. Lagen innehåller dock ingen precisering om hur vinst ska tillkomma företagets aktieägare och inte heller preciseras det hur vinsten ska beräknas.³⁷ I propositionen till 1975 års aktiebolagslag framgår det att det är vinst efter skatt, den kapitalvinst som utgör mellanskillnaden mellan intäkter

³² Dodge vs Ford, 1919.

³³ Sandström (2023) s. 57 f.

³⁴ Bergström & Samuelsson (2021) s. 21 ff.

³⁵ Bergström & Samuelsson (2021) s. 19.

³⁶ Bergström & Samuelsson (2021) s. 117. Se även Proposition 1895:6.

³⁷ Proposition 1975:103, s. 476.

och kostnader som kan elimineras genom fastställande i bolagsordningen.³⁸ I 1975 års aktiebolagslag återfanns vinstsyftet bland reglerna för vinstutdelning, vilket betonar vinstsyftets funktion att generera avkastning.³⁹ Propositionen till 2005 års aktiebolagslag följer samma linje och den nya lagen stadgar att aktiebolaget ska drivas i syfte att generera vinst till aktieägarna så länge inget annat framgår uttryckligen av bolagsordningen.⁴⁰ Det följer således av aktiebolagslagen 3 kap. 3 § in dubio att bolagets främsta syfte är att genererar vinst till aktieägarna.⁴¹ Lagen innehåller dock ingen inskränkning vad gäller syftets definition och ett företag kan i princip bedriva vilken sorts verksamhet som helst, så länge verksamheten i sig inte utgör ett brott mot lagen.⁴² Med anledning av följande kan syftet formuleras mer eller mindre tydligt och den rättsliga regleringen ställer inget krav på att det faktiska syftet återspeglas i bolagsordningen.⁴³ Däremot har bolaget en skyldighet gentemot aktieägarna att aktivt verka för att minimera förlust.⁴⁴ För att vinstsyftet överhuvudtaget ska fylla någon funktion krävs det att det kan operationaliseras, med andra ord användas i syfte att vägleda bolagsledningen i samband med beslutsfattande och driften av verksamheten.⁴⁵ Vidare sätter bolagets syfte ramarna för bolagsledningens handlingsutrymme i förhållande till ABL och därav påverkar syftet direkt vilka beslut som får fattas.⁴⁶ Således framstår den rättsliga funktionen av vinstsyftet vara att säkerställa att bolagsledningen bedriver verksamheten utifrån viljan att maximera vinsten till utdelning för aktieägarna.⁴⁷

Regleringen bakom syftet fungerar som skyddsregel till förmån för aktieägarna, vilket varit fallet ända sedan uppkomsten av aktiebolaget och dess rättsliga reglering.⁴⁸ I princip innehar vinstsyftet och aktieägarintresset lika betydelse.⁴⁹ Förhållandet mellan företagets aktieägare och dess bolagsledning, minimeras genom att förebygga den problematiken som principal/agentteorin tar sikte på.⁵⁰ Det får en direkt skyddseffekt och begränsar den målkonflikt som kan uppstå mellan tiden för aktieägarnas ursprungliga kapitalinvestering i företaget och bolagsledningens förvaltning av kapitalet i samband med driften av bolagets verksamhet. Det är således önskvärt att företagets drift av verksamheten ger ett

³⁸ Proposition 1975:103 s. 476.

³⁹ Sevenius, Sevenius & Co (Hämtad 2023-12-10).

⁴⁰ Proposition 2004/05:85, s. 218. Jämför med 3 kap. i 2005:551 års aktiebolagslag.

⁴¹ Proposition 1975:103 s. 476 & proposition 2004/05:85 s. 218 ff.

⁴² Ohlson (2012) s. 107.

⁴³ Ohlson (2012) s. 108.

⁴⁴ Arvidsson & Samuelsson (2021) s. 124.

⁴⁵ Ohlson (2012) s. 49.

⁴⁶ Skog, Svensk juristtidning (2015) s. 13.

⁴⁷ Dotevall (1989) s. 376.

⁴⁸ Eklund & Stattin (2021) s. 115.

⁴⁹ Persson Österman & Svernlöv, *Skattenytt*, (2017) s. 102. Se även Bergström & Samuelsson (2021) s. 40.

⁵⁰ Lan, *Academy of Management Review* (2010) s. 294 ff.

överskott.⁵¹ I Sverige har det under lång tid funnits en dominerande uppfattning att aktieägarnas vinst är det enda målet med verksamheten av betydelse.⁵² Lång ifrån alla beslut som bolagsledningen fattar kommer dock att vara lyckade och det är ingen självklarhet att besluten är vinstdrivande.⁵³ Samtidigt som vinstsyftet anses leda till att företagen bedriver så samhällseffektiva verksamheter som möjligt, kvarstår målkonflikten mellan principalen och agenten. Hur bolagsledningen än avviker från vinstsyftet för själviska eller samhällsfrämjande ändamål kommer vinstsyftet att undermineras.⁵⁴

Vidare kan aktiebolaget användas som ett verktyg för organiserat risktagande, där syftet får betydelse för vilket mål bolaget har visavi dess ägare. Visst utrymme att anta beslut som för med sig risker behöver bolagsledningen tilldelas för att kunna bedriva verksamheten, oberoende av om det tillfälligt resulterar i att företaget går med förlust.⁵⁵ Det finns även de som hävdar att bolagsledningen har en skyldighet att bedriva verksamheten utifrån risktagande så länge det inte övergår till spekulativ verksamhet.⁵⁶ Således innehar bolagsledningen en skyldighet i samband med affärsmässigt risktagande att förebygga risk för att det uppstår måldivergens mellan de som driver verksamheten och de som äger den. Det är vanligt att parternas syn på målet med verksamheten och hur stor nivå av risktagande som ryms inom ramen för bolagets vinstsyfte skiljer sig åt.⁵⁷ Samtidigt går det inte att blunda för att marknaden konkurrerar ut de företag vars verksamhet permanent gör förlustaffärerverksamheter, varför det ägargemensamma vinstsyftet fyller en stor funktion.⁵⁸

Vinstsyftet har även till uppgift att fungera som utvärderingsfunktion för såväl företagets aktieägare som övriga intressenter. Det skapar transparens på så sätt att det möjliggör utvärdering av bolagsledningens drift och begränsar bolagsledningen från att hävda att en låg grad av måluppfyllelse beror på att besluten fattats ändamålsenligt.⁵⁹ På så vis har vinstsyftet en nära koppling till bolagsledningens omsorgsplikt och lojalitetsplikt när det kommer till användning av företagets resurser.⁶⁰ För att bolagsledningen ska lyckas skapa transparens och iaktta samtliga aktieägarnas intresse krävs det även att de följer lydnadsplikten enligt 8 kap. 41 §

⁵¹ Nerep, m.fl., (2019) s. 222.

⁵² Eklund & Stattin (2021) s. 112. Se även proposition 1895:6 s. 117.

⁵³ Persson Österman & Svernlöv, *Skattenytt*, (2017) s. 105.

⁵⁴ Bergström & Samuelsson (2021) s. 291 ff.

⁵⁵ Eklund & Stattin (2021) s. 108.

⁵⁶ Dotevall (1989) s. 191 f.

⁵⁷ Östberg (2020) s. 215.

⁵⁸ Sandström (2023) ss. 15 & 22.

⁵⁹ Skog, svensk juristtidning, (2015) s. 18.

⁶⁰ Östberg (2020) s. 216.

ABL som tar sikte på bolagsledningens skyldighet att följa de anvisningar som bolagsstämman beslutat om. En direkt konsekvens av att aktiebolagslagen fokuserar på bolagets ekonomiska resultat och förmögenhetsstatus är att det skapar osäkerhet kring hur andra syften än vinstsyfte ska mätas och dess affärsmässighet bedömas.⁶¹ Kännetecknande för kortsiktiga ekonomiska mål med verksamheten är att styrning och beslut som direkt förväntas generera avkastning till aktieägarna är de som antas.⁶²

Utöver följande påverkar även vinstsyftet den ersättning som betalas ut till ledande befattningshavare. I och med Sveriges införande av EU:s direktiv som tar sikte på främjande av aktieägarnas långsiktiga engagemang (Aktieägardirektivet), återfinns riktlinjerna i nuvarande ABL.⁶³ Syftet med införandet av Aktieägardirektivet är att främja aktieägarnas långsiktiga engagemang i företagets bolagsstyrning med målsättningen att skapa hållbara företag. Tanken bakom den ersättning som betalas ut till ledande befattningshavare bottnar i strävan efter att sammanfoga befattningshavarnas intressen med företagets, eftersom det bidrar till att skapa förutsättning för företagen att bedriva långsiktigt hållbara verksamheter.⁶⁴

Det är svårt att frångå att det fram tills idag och i stor utsträckning fortfarande är så att olika former av ekonomiska incitamentsprogram bidrar till att förstärka bolagsledningens fokus på kortsiktiga vinster och högt risktagande.⁶⁵ För att knyta samman följande resonemang, kan nämnas att det stadgas i proposition 2005/06:186, att ersättning till ledande befattningshavare innefattar principer för fastställande av lön och annan ersättning, varför följande egentligen inte skulle behöva vara ett direkt resultat av företagets kortsiktiga vinstmaximering.⁶⁶ Vidare är det värt att nämna 2 kap. 17 h § som återfinns i lag om värdepappersfonder. Paragrafen tar sikte på aktieägarengagemang och önskan om att aktieägarna aktivt ska bidra till driften och utvecklingen av företagets verksamheter. Enligt paragrafens första punkt har fondbolagen en skyldighet att återge hur de arbetar med att övervaka de företags vars verksamheter de investerar i. Bland annat har de en skyldighet att kontrollera hur de företag de satsar pengar i (portföljbolag) hanterat den sociala och miljömässiga påverkan som uppstår till följd av driften av

⁶¹ Ohlson, *Ny juridik* 4:12.

⁶² Bergström & Samuelsson (2021) s. 287 f.

⁶³ Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2017/828 (Aktieägardirektivet). Jämför med vad som står i ABL.

⁶⁴ Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2017/828 (Aktieägardirektivet). Se artikel 3h & 3i samt artikel 9a.

⁶⁵ Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2017/828 (Aktieägardirektivet). Se särskilt skäl 2 och 3 till varför direktivet har antagits.

⁶⁶ Proposition 2005/06:186, s. 66.

deras verksamheter.⁶⁷ Sammanfattningsvis verkar det som att koncentrerat ägande, incitamentsprogram och effektiva regler för beslutsfattande är viktiga faktorer för att få företagen och dess bolagsledningar att ta hänsyn till hållbarhet.

Vidare har vinstsyftet till uppgift att fungera som skydd för aktiebolagets minoritetsägare. I 1910 års aktiebolagslag tillkom regeln för minoritetsskydd i och med att antalet bolag med utspritt ägande ökade markant.⁶⁸ Meningen med skyddsregelns tillkomst var att skapa ett rättsligt skydd för minoriteten gentemot maktmissbruk från majoritetens sida. Trots att aktieägarminoriteten innehar ägandeandel motsvarande en minoritet av bolagets totala aktiekapital, har de oavsett antalet ägare och aktiestruktur möjlighet att föra talan för bolagets räkning samt påkalla särskild granskning.⁶⁹ Vidare för minoritetsskyddet med sig den positiva effekten att det bidrar till att aktiebolaget förblir ett intressant investeringsobjekt även för minoriteten.⁷⁰ Utan det rättsliga skyddet för minoritetsaktieägarna riskerar bolaget i stället att bli utan det kapitaltillskott som minoritetsaktieägarnas investeringar bidrar med.⁷¹ Även generalklausulen enligt 7 kap. 47 § ABL verkar till skydd för minoriteten. Generalklausulen utgör ett realskydd för minoritetsägarna, där otillbörlighetsrekvisitet ska användas så att utfallet förblir att skydda de för bolaget relevanta aktieägarintressena.⁷² Med andra ord fyller vinstsyftet en betydligt mycket större fundamental betydelse för samtliga företag än att det kan begränsas till ett särskilt bolagsintresse eller ändamål.⁷³

2.3 Vinstsyftet som bolagsrättslig norm

Företagets syftebestämningen tillhandahåller en gemensam handling och beslutsnorm som verkar vägledande för hur bolagsledningen förväntas agera i nya och okända situationer, genom att säkerställa att bolagets resurser används enligt avtalat.⁷⁴ Tanken är att bolagsledningen ska låta vinstsyftet fungera som ett verktyg för styrning och beslutsprocesserna, på så sätt att riskerna minimeras för att aktieägarna inte kompenseras för sitt risktagande.⁷⁵ Över tid har synen på bolagsordningen och syftespresumtionen som en sammanhängande enhet luckrats

⁶⁷ Se Lag (2004:46) om värdepappersfonder. Framför allt 2 kap. 17 h §.

⁶⁸ Östberg (2020) s. 212. Se även 1908 års förslag till lag om ny aktiebolagslag, s. 3.

⁶⁹ SOU 2001:1, s. 220 f.

⁷⁰ Östberg (2020) s. 222.

⁷¹ Eklund & Stattin (202) s. 34.

⁷² Sandström (2023) s. 208. Se även Arvidsson & Samuelsson (2021) s. 132.

⁷³ Eklund & Stattin (2021) s. 223.

⁷⁴ Ohlson (2012) s. 38.

⁷⁵ Nerep, m.fl. (2019) s. 225.

upp och i stället har vinstsyftet som vinstmaximering fått en överordnad betydelse.⁷⁶

Det är få som ifrågasätter varför de som investerar genom att tillskjuta kapital med rätt till ersättning enbart i förhållande till verksamhetens resultat efter skatt, önskar garanti för att verksamheten också bedrivs med syftet att generera vinst.⁷⁷ Det faktum att bolagsledningen har en skyldighet att förvalta verksamheten med syftet att generera vinst innebär inte att det övergripande är tvungna att agera för att öka aktiens värde.⁷⁸ Vidare förespråkas att bolaget tar hänsyn till samhällets önskan om införliva normen om maximerad transparens, där information får ett eget värde då det minskar risken för att bolagets verksamhet ifrågasätts.⁷⁹ De finns de som vidare anser att det är upp till styrelsen inom ramen för deras förvaltningskompetens att utvärdera huruvida ett visst beslut eller åtgärd är värdeskapande i sig, oberoende av kort eller långsiktigt perspektiv och om det därmed är förenligt med vinstsyftet.⁸⁰ Flertalet författare till doktrin om vinstsyftet är dock eniga om att den övergripande normen i samhället är att vinstmaximering ska utgöra det ledande kriteriet vid beslutsfattande.⁸¹ Som princip är vinstsyftet således vitalt. Indirekt blir utfallet att bolagsledningen begränsas av den överordnade normen om vinstmaximering. Det leder till att bolagsledningens handlingsutrymme begränsas till att de enbart tillåts agera inom rollen som aktieägarnas agent. När vinstmaximering tillåts verka normerande på marknaden leder det till ett snävt, kortsiktigt, fokus på maximering av avkastning till aktieägarna.⁸² Som sagt krävs det att bolagsledningen, genom ekonomisk analys, utvärderar olika handlingsalternativ genom att ställa de i relation till varandra. De handlingsalternativ som kan motiveras ur ett affärsmässigt perspektiv är sedan de som antas. Följande resulterar i att vinstsyftet förblir den övergripande normen för bolagsledningen och de får således problem om de väljer att avvika.⁸³

Handlingsnormen fungerar som skydd för såväl bolagsledningen som dess aktieägare i samband med att varje enskilt beslut fattas, på så sätt att det garanterar att resurserna användas ändamålsenligt.⁸⁴ Således framstår det som att vinstsyftet omöjligt kan tolkas på annat sätt än att det utgör aktieägarnas kollektiva intresse

⁷⁶ Nachemson Ekwall (2018) s. 42.

⁷⁷ Skog, *Svensk juristtidning* (2015) s. 13.

⁷⁸ Östberg (2020) s. 219.

⁷⁹ Sandström (2023) s. 278.

⁸⁰ Persson Österman & Svernlöv, *Skattenytt* (2017) s. 106.

⁸¹ Ohlson (2012) s. 109. Se även Skog, *Svensk juristtidning*, (2015) s. 17 samt Ohlson, *Ny juridik*, s. 31.

⁸² Sjäffjell, *Deakin University, School of Law, Law review*, (2018) s. 50.

⁸³ Bergström & Samuelsson (2019), s. 287 f.

⁸⁴ Ohlson (2012) s. 38.

om vinstmaximering. Det innebär att bolaget har en skyldighet att fördela den vinst som uppstår mellan dess aktieägare, i förhållande till likhetsprincipen.⁸⁵ I stället för att upprätta restriktioner för vad som är tillåtet och inte, fokuserar handlingsnormen på att adressera själva viljemomentet.⁸⁶ Om handlingsnormen ska fungera finns det dock de kritiker som menar på att företaget måste fastställa vad de anser genererar vinst inom ett på förhand bestämt tidsperspektiv. I dagsläget är det få i doktrin som förespråkar ett annat syfte än ett indirekt vinstsyfte som tar sikte på effektiv resursallokering, samtidigt är det få som kommit fram till hur det ska kunna realiserar.⁸⁷

Företagets övergripande beslutsnorm däremot verkar som en garanti för att bolaget genererar vinst för utdelning till dess aktieägare.⁸⁸ Beslutsnormen föreskriver att bolagsledningen har en skyldighet att pröva samtliga beslut mot vinstsyftet.⁸⁹ Det får den praktiska innebörden att företaget ska besluta om att genomföra samtliga investeringar som bedöms resultera i ett positivt nuvärde.⁹⁰ Utfallet blir att bolagsledningens utrymme att fatta beslut som åsidosätter vinstsyftet starkt begränsas. Det resulterar i att det är få företag vars bolagsledningar har en rättslig möjlighet att fatta beslut baserade på vad som leder till ökat anseende.⁹¹ Beslutsnormen kan dock tolkas så att oavsett formulering innehar bolagsledningen en stor frihet att självständigt göra en affärsmässig bedömning av vilken strategi och vilka beslut som de anser är förenliga med vinstsyftet och inte. Bolagsledningen har dock oavsett en skyldighet att säkerställa att besluten inte uppenbart strider mot vinstsyftet.⁹² Huruvida bolagsledningen har agerat inom det rättsliga ramverket, närmare precist genererat vinst för utdelning till aktieägarna, utvärderas utifrån aktsamhetskravet.⁹³

I de fall bolagsledningen trots allt fattar beslut vars alternativkostnad understiger de alternativa besluten, kan internt skadeståndsansvar aktualiseras enligt culparegeln i 29 kap. 1 § ABL.⁹⁴ Det har dock visat sig att det å ena sidan kan räcka med att bolagsledningen visar på att de beslut som fattats ej medfört att bolagets kapital minskat.⁹⁵ Å andra sidan äger domstolarna ingen anledning till att överpröva bolagsledningens affärsmässiga omdömen och för att skadestånd ska dömas ut

⁸⁵ Bergström & Samuelsson (2019) s. 40.

⁸⁶ Dagens juridik, Ohlson (2023) (Hämtad 2023-11-08).

⁸⁷ Dotevall (2017) s. 136.

⁸⁸ Ohlson, *Ny juridik*, s. 31.

⁸⁹ Bergström & Samuelsson (2021) s. 40.

⁹⁰ Skog, *Svensk juristtidning*, (2015) s. 15.

⁹¹ Ohlson, *Ny juridik*, s. 31.

⁹² Östberg (2020) s. 227 f.

⁹³ Ohlson (2012) s. 51.

⁹⁴ Arvidsson & Samuelsson (2021) s. 126.

⁹⁵ Rättsfall NJA 1979, s. 157.

krävs det att syftesöverträdelsen är uppenbar.⁹⁶ Uppenbarhetsrekvisitet tar sikte på åtgärder som uppenbart som står i strid med vinstsyftet i 3 kap. 3 § ABL.⁹⁷ Med det sagt lämnar vinstsyftet trots allt utrymme för bolagets ledning att fritt tolka vad som är och inte är ägnat att maximera värdet av det egna kapitalet.⁹⁸ I de fall beslut fattas som inskränker vinstsyftet utan stöd från majoriteten, är beslutet direkt ogiltigt och kan klandras enligt 7 kap. 51 § 1 st. ABL.⁹⁹ Slutligen kan sägas att det viktigaste att ta med sig är att aktiebolagets skyddsregler inte ges något legalt skydd förens det är uppenbart att bolagets ledning har fattat beslut som strider mot vinstsyftet. Således riskerar syftesstridiga handlingar att förbli sanktionslösa.¹⁰⁰ Därmed framstår det som att det enbart är aktieägarna som omfattas av normskyddet vid överträdelse av syftet.

Det framstår som att det är fullt möjligt att ifrågasätta om ett renodlat vinstsyfte utgör den övergripande normen i samhället. Kritiker menar på att det snarare är så att övriga intressenter, framför allt institutionella investerare efterfrågar företag som tar ansvar för långsiktiga hållbara samhällen. För att nå en ökad ambitionsnivå behöver bolagsledningen se till att skapa ökad transparens i företagets syfte för att det ska kunna rymma även långsiktig hållbara värden.¹⁰¹ I de fall det sankas förutsättningar för vinstsyftet att verka vägledande för bolagsledningen i samband med beslutsfattande, ökar företagets risker, såväl legala som ekonomiska och samhällsorienterade.¹⁰² Aktiebolagslagen tillhandahåller dock legala möjligheter för aktiebolagen att frångå vinstsyftet. Ett av dem är företagets möjlighet till värdeöverföring enligt 17 kap. 3 § ABL. Med värdeöverföringar avses varje icke affärsmässigt betingad transaktion som medför att bolagets förmögenhet, indirekt eller direkt minskas.¹⁰³ Värdeöverföringar får således enbart ske i den utsträckning de varken indirekt eller direkt riskerar att påverka bolagets framtid. Det krävs att de är ekonomiskt försvarbara.¹⁰⁴

Ytterligare en legal möjlighet återfinns i aktiebolagslagens 17 kap. 5 § ABL som föreskriver att företag har rätt till att avsätta vinstmedel till gåvor med allmännyttigt ändamål. Följande är tillåtet så länge gåvan anses skälig i förhållande till bolagets ställning och omständigheterna i övrigt. Det krävs att bolaget före beslut om att utge gåvor utvärderar hur det kommer att inverka på bolagets bundna

⁹⁶ DI Debatt, Debattredaktionen (2021) *Replik: Hållbarhet och vinst i bolagsstyrningen* (Hämtad 2023-11-06).

⁹⁷ Se 1975 års aktiebolagslag. Särskilt om uppenbarhetsrekvisitet.

⁹⁸ DI Debatt, Debattredaktionen (2021) *Replik: Hållbarhet och vinst i bolagsstyrningen* (Hämtad 2023-11-06).

⁹⁹ Östberg (2020) s. 227.

¹⁰⁰ Östberg (2020) s. 227 f. Se även Persson Österman & Svernlöv, *Skattenytt*, (2017) s. 104.

¹⁰¹ Ohlson, *Ny juridik*, s. 36.

¹⁰² Ohlson (2012) s. 261.

¹⁰³ Se SOU 1997:168 s. 66. Se även aktiebolagslag 2005:551 särskilt 17 kap. 3 § ABL.

¹⁰⁴ Se Aktiebolagslag 2005:551. Jämför med SOU 1997:168. Vinstutdelning i aktiebolag, s. 76 f.

kapital samt säkerställer att det inte strider mot försiktighetsprincipen.¹⁰⁵ Gåvan kan vara ideell till sin karaktär och ges ut genom att bolagsledningen fattar ett beslut om att vinstmedel ska gå till annat ändamål än utdelning till aktieägarna.¹⁰⁶

Tillsammans bidrar företagets handlingsnorm och beslutsnorm till att skapa en tydlig målformulering som medför att risken att företagen tvingas avsätta resurser till konflikthantering minskar.¹⁰⁷ Som sagt skapar vinstsyftets skyddsändamål den faktiska effekt som vinstsyftet tilldelas i praktiken. Trots allt är aktieägarna en central aktör bakom vinstsyftets normerande effekt, där vinstsyftet utgör det exklusiva beslutskriteriet och det vore knappast önskvärt om ägande och kontroll separerades samtidigt som företaget saknade en gemensam målsättning.¹⁰⁸ Kanske är det så att det inte vore helt omöjligt om aktiebolagslagen i framtiden innehåller en inskränkning som tydliggör att det är långsiktig vinst som ska verka vägledande för företagen.

2.4 Företagens alternativa syften

Den generella utgångspunkten är att bolagsordningen ska innehålla en beskrivning av vad som avses med verksamhetens syfte i de fall då företagets verksamhet ej syftar till att generera vinst.¹⁰⁹ Det finns i dagsläget ingen reglering som tar sikte på att samtliga beslut som fattas av bolagets ledning måste syfta till att maximera värdet på bolagets egna kapital. Således är det fullt tillräckligt att de beslut som tas medför att värdet på det egna kapitalet är större än vad de hade varit om de alternativa besluten vidtagits.¹¹⁰ Inte heller finns det något regelsystem som insisterar på att bolagsledningen är tvungen att enbart gå aktieägarnas intresse om vinstmaximering till mötes.¹¹¹ Utifrån hur vinstsyftet definierats i lagtext, juridiskt material och doktrin framstår det som att vinstsyftet enbart för med sig ansvarsförpliktelser och ingen direkt resultatförpliktelse som kräver att bolaget genererar vinst. Jämsides är det fortfarande den snäva tolkning av vinstsyftet som maximering av avkastning på kort sikt som dominerar marknaden, trots att den kan vara direkt skadlig för svenskt näringsliv. Risk finns att den snäva tolkningen stagnerar företagets utveckling, tillväxt och drivkraft att vilja och våga ta risker inom ramen för ett hållbart och inkluderande samhällsansvarstagande.¹¹²

¹⁰⁵ Bergström & Samuelsson (2021) s. 43.

¹⁰⁶ Se aktiebolagslag 2005:551, särskilt 17 kap. 5 § ABL. Se även NJA 1962 s. 182.

¹⁰⁷ Ohlson (2012) s. 48.

¹⁰⁸ Nerep, m.fl. (2019) s. 224.

¹⁰⁹ Se SOU 1941:9 s. 62 och 78 f & 12 kap. 1 § 2 st. 1975 års aktiebolagslag.

¹¹⁰ Arvidsson & Samuelsson (2021) s. 124 ff..

¹¹¹ Sjäffjell, *Deakin University, School of Law, Law review* (2018) s. 49.

¹¹² Motion 2018/19:1968.

En så vital ändring som att besluta om att minska aktieägarnas rätt till vinst får enbart fattas av den majoritet som framgår av 7 kap. 43 § ABL. Aktiebolagslagens majoritetskrav resulterar i att det för bolag med spritt ägande, främst noterade bolag i princip är omöjligt att frånga vinstsyftet.¹¹³ Det råder dock ingen samstämmighet i doktrinen och det finns de som anser att majoritetskravet i ABL enbart tar sikte på de bestämmelser i bolagsordningen som föreskriver att andra än aktieägarna har rätt till vinsten. Med andra ord omfattar majoritetskravet inte de beslut om ändring i bolagsordningen som innebär att bolaget helt eller delvis ska inneha annat syfte än att ge vinst till aktieägarna.¹¹⁴ Det framstår således som att bolagsledningen inte får bedriva verksamheten för andra syften på ett sätt som leder till att vinstsyftet åsidosätts.

I doktrin kan utläsas att ett åsidosättande av vinstsyftet kan riskera leda till att verksamheten förvaltas för syften som i längden missgynnar aktieägarna. Det begränsar direkt företagets möjlighet att förvärva nytt riskkapital. Tillgången till kapital är avgörande för företagets möjlighet att kunna utveckla och driva verksamheterna framåt.¹¹⁵ Genom att tillåta att bolagsledningen får fatta beslut som avviker från vinstsyftet ökar risken för feltolkningar och ansvarspåföljder. Ett möjligt tillvägagångssätt för bolagets ledning att komma runt vinstsyftet är genom att skriva in i bolagsordningen att bolaget ska ha ett syfte för verksamhetsdriften och ett annat för det ekonomiska resultatet av verksamheten.¹¹⁶ Genom att separera syftet, tydliggörs företagets målsättning och risken minskar för att missförstånd och konflikter uppstår samtidigt som samverkan gynnas. När bolagsledningen lyckas konkretisera sitt syfte trots avvikelser från vinstsyftet i 3 kap. 3 § ABL synliggörs sambandet mellan en tydlig och enkel målformulering. Det i sig förebygger problematiken mellan å ena sidan principalen (aktieägarna) och å andra sidan agenten (bolagsledningen).¹¹⁷ Genom att förebygga målkonflikten ökar företagets transparens vilket underlättar aktieägarnas insyn i bolaget.¹¹⁸

En annan möjlighet för bolagsledningen att frånga vinstsyftet är genom att tillåta bolagsledningen att på eget bevåg fatta samtliga beslut om att investera så länge nuvärdet av investeringen är positiv.¹¹⁹ Det skapar utrymme för beslut som inte per automatik förknippas med vinstmaximering ändå kan rymmas inom vinstsyftet. Resultatet av att bolagsledningen trots allt beslutar sig för att frånga vinstsyftet

¹¹³ Östberg (2020) s. 223.

¹¹⁴ Nerep, m.fl. (2019) s. 224. Se även Östberg (2020) s. 223 ff.

¹¹⁵ Östberg (2020) s. 217.

¹¹⁶ Ohlson (2012) s. 55.

¹¹⁷ Ohlson (2012) s. 48.

¹¹⁸ Östberg (2020) s. 215 f.

¹¹⁹ Skog, *Svensk juristtidning*, (2015) s.16.

äventyrar aktiebolaget som drivande part i näringslivets kapitalförsörjning.¹²⁰ Det är även så att företag som misslyckas med att besluta om vilka värden som ska iaktas jämsides vinstsyftet, går miste om betydelsen av att inneha multipla frågeställningar.¹²¹ Lyckas bolagsledningen trots allt integrera flera värden inom ramen för vinstsyftet finns det fortfarande en risk för att deras beslutsfattande blir svårare att kontrollera och utvärdera för övriga intressenter. Ett vagt formulerat vinstsyfte som dessutom åsidosätts till förmån för andra värden riskerar att leda till att bolagsledningen skyller ifrån sig så fort som deras beslutsfattande ifrågasätts.¹²² Om man vänder på det, finns det de som anser att det är positivt att företagen i samband med olönsamma företagsprestationer kan motivera utfallet med att de inte haft till uppgift att maximera vinsten.¹²³ Det finns dock en risk med att överlämna ansvaret och bedömningen av multipla syften till företagen i stället för att låta politiken verka vägledande.¹²⁴

Aktiebolagslagen tillhandahåller även en legal möjlighet för aktiebolag med särskilt vinstutdelningsbegräsning att frångå vinstsyftet. Det går att utläsa av 32 kap. 2 § ABL. Propositionen bakom 32 kapitlet i ABL om aktiebolag med särskild vinstutdelningsbegräsning tar sikte på företag inom specifika branscher och sektorer genom att möjliggöra för företag att bedriva verksamheter med annat syfte än att generera vinst för utdelning till bolagets aktieägare.¹²⁵ Genom införandet av bestämmelsen i aktiebolagslagen har lagstiftarna kunnat säkerställa att bolagets vinst till stor del stannar kvar i bolaget.¹²⁶

I och med att ett aktiebolag som utgångspunkt bedrivs enligt fortlevnadsprincipen torde det vara svårt att ifrågasätta företag som bedriver verksamheten utifrån ett långsiktigt perspektiv.¹²⁷ Fortlevnadsprincipen sätter ramarna för hur rättslig reglering och styrning av verksamheten ska hanteras av bolagsledningen.¹²⁸ Följande skapar incitament för att samtliga aktiebolag oavsett vinstutdelningsbegräsning eller ej, kan bedriva verksamheterna utifrån andra syften än vinstmaximering, på villkoret att företaget kan säkerställa att det förblir lönsamt och livskraftigt även i framtiden.¹²⁹ För att följande synsätt ska få gehör kan det parallellt behövas en översyn av aktiebolagslagens vinstsyfte och bolagsledningens

¹²⁰ Skog, *Svensk juristtidning*, (2015) s. 16 f..

¹²¹ Bergström & Samuelsson (2021) s. 292.

¹²² Bergström & Samuelsson (2021) s. 292. Se även Skog, *Svensk juristtidning*, (2015) s. 16 f.

¹²³ Macey (2022) s. 264.

¹²⁴ Skog, *Svensk juristtidning*, (2015) s. 16 f.

¹²⁵ Proposition 2004:05:178 s. 1. Se även SOU 2003:98. Se även 32 kapitlet i 2005:551 års aktiebolagslag.

¹²⁶ Proposition 2004:05:178 s. 1.

¹²⁷ Östberg (2020) s. 220.

¹²⁸ Sevenius, *Sevenius & Co*, (Hämtad 2023-12-10).

¹²⁹ DI Debatt, Debattredaktionen (2021) *Replik: Hållbarhet och vinst i bolagsstyrningen* (Hämtad 2023-11-06).

ansvar vid överträdelse.¹³⁰ Sammanfattningsvis framstår det som att målkonflikten knappast bottnar i de beslut som företagen kanske kan försvara affärsmässigt och som möjligen är invändningsfria. Snarare är det så att målkonflikten behöver sättas i relation och förstås utifrån vilka beslut som alltid är invändningsfria, utifrån ABL och dess förarbeten.

¹³⁰ Nachemson Ekwall (2018) s. 44.

3 CSR och hållbart företagande

3.1 CSR, ESG och hållbart företagandes framväxt, definition och funktion

Aldrig tidigare har CSR och hållbart företagande spelat en mer avgörande roll för företagens omställning mot att bedriva verksamheter som når målen om en hållbar utveckling. Inte minst sitter världen på helspänn och väntar på vad politiker, FN ledare, och inflytelserika företagsledare med fler, ensas om och vilken effekt det kommer att få, under FN:s 28:e klimatförändringskonferens (COP28). Årets klimatkonferens syftar till att utvärdera det globala klimatarbetet till följd av Parisavtalet. Förhoppningsvis bidrar den ökade lagstiftningen inom hållbarhet till att bolagsledningen ges utrymme att driva verksamheten med målsättningen att det leder till starkare tillväxt, inkluderande samhälle och finansiell stabilitet.¹³¹

Corporate social responsibility (CSR) ska förstås som företagets ansvar för samhället. År 1987 fastslog FN i Brundtlandkommissionen att företagen har till uppgift att bedriva verksamheter som positivt gynnar den hållbara utvecklingen. Rapporten har legat till grund för såväl det internationella hållbarhetsarbetet som Agenda 2030. Hållbar utveckling uppfylls genom att företagen integrerar socialt, miljömässigt och ekonomiskt ansvarstagande i dess verksamhet.¹³² Under årens lopp har samhällets krav och förväntningar på företag att bedriva långsiktigt hållbara och resurseffektiva verksamheter ökat markant, varför bland annat EU stramat åt sin lagstiftning på området.¹³³ EU ser det som att CSR utgör en viktig grundbult för företagen eftersom det för med sig viktiga fördelar när det kommer till kostnadsbesparingar, tillgång till kapital, relationer, hållbarhetsåtgärder, innovationsförmåga och inte minst företagets förmåga att generera vinst. Företag som bedriver hållbara verksamheter skapar enligt EU en mer sammanhållen global marknad med lika syn på vad som bidrar till ett hållbart ekonomiskt system.¹³⁴ Samtidigt har CSR under en lång tid kännetecknats av självreglering där företagets frivilliga initiativ utgjort normen.¹³⁵ Med frivilliga initiativ ska förstås det ansvar för samhället som företagen tar utöver vad som krävs av lagstiftningen. Med det ökade ansvaret följer att företagen tvingas till att säkerställa att de innehar

¹³¹ Östberg, *Stockholm University Research Paper* (2020) s. 15.

¹³² Borglund, m.fl. (2021) s. 57.

¹³³ Borglund, m.fl. (2021) s. 14 f.

¹³⁴ Europeiska unionens officiella hemsida (Hämtad 2023-12-06).

¹³⁵ Borglund, m.fl. (2012) s. 261. Se också Sjäffjell, *University of Oslo Faculty of Law Research Paper Series* (2011) s. 59.

verktyg som gör det möjligt för dem att implementera ett system tillsammans med övriga intressenter i samhället som säkerställer att företagen integrerar sociala, miljömässiga och etiska aspekter inom samtliga delar av verksamheten.¹³⁶ Ett resultat av att företagen lyckas anpassa och bedriva företagen utifrån CSR är att det minskar resursförbrukningen i verksamheten. Företagens resurssparande bidrar ur ett långsiktigt perspektiv till minskad påverkan på samhället, miljön och den egna ekonomin.¹³⁷

CSR är inte enbart en nutida managementteori och arbetssätt utan något som växt fram redan under slutet på 1970-talet i världen. Så tidigt som år 1979 presenterade Carroll Archie B. en modell av CSR, som legat till grund för CSR och managementteorins utveckling. Carrolls pyramid består av fyra delar; ekonomiskt, rättsligt, etiskt och filantropiskt ansvar.¹³⁸ De fyra ansvarsområdena ligger till grund för det ramverk som bidrar till att avgränsa och rama in syftet med företagets ansvar gentemot samhället.¹³⁹ En annan betydelsefull person för marknadens utveckling är Friedman som under 1990-talet uttalade sig om att företagets roll i samhället enbart går ut på att säkerställa att det kapital som aktieägarna satsar i företagets verksamheter genererar avkastning i form av värdestegring och utdelning av vinstmedel.¹⁴⁰ Således framstår Friedmans syn på företagets ansvar som betydligt mycket mer kapitalistiskt än samhällsansvarstagande, vilket skiljer sig från alla de som förespråkar CSR som värdeskapande.

Sveriges regering har valt att använda sig av termen hållbart företagande. Hållbart företagande ska förstås som företagets ansvar för den påverkan deras verksamheter för med sig som både direkt och indirekt inverkar på samhället samt hur företagen kan bidra till omställningen genom innovation och utveckling.¹⁴¹ Sveriges regering har i skrivelse till Riksdagen *"Hållbara affärer – regeringens politik för hållbart företagande"* framfört att hållbart företagande handlar om att driva företag med framtiden i sikte, genom att säkerställa att företagets negativa påverkan på samhället minimeras till förmån för en positiv samhällsutveckling.¹⁴² De menar på att det är företagen själva som är skyldiga ta ansvar för och implementera hållbart företagande i samtliga delar av deras verksamheter. Om företagen ska lyckas bedriva verksamheterna utifrån hållbart företagande krävs det att de ser dem som

¹³⁶ Geert Castermans & Van Woensel (2017) s. 62.

¹³⁷ Jutterström & Norberg (2011) s. 186.

¹³⁸ Carroll (2016) s. 2.

¹³⁹ Carroll (2016) s. 6.

¹⁴⁰ Borglund, m.fl. (2012) s. 37.

¹⁴¹ Regeringskansliet, Skr. 2015/16:69 (2016) s. 7.

¹⁴² Regeringskansliet, Skr. 2015/16:69 (2016) s. 23.

en del av varsamheten i stort.¹⁴³ Hållbart företagande skapar förutsättningar för såväl svenska som globala företag att fortsätta utvecklas, expandera och förbli attraktiva val för investerare och medarbetare. Sammanfattningsvis består hållbart företagande av fyra delar; mänskliga rättigheter, arbetsvillkor, miljö och antikorrupktion.¹⁴⁴

Inom finansbranschen benämns CSR och företagens samhällsansvar som ESG (Environmental, Social, and Corporate Governance investing), men utgår fortfarande från samma målsättning om att bidra till en hållbar utveckling.¹⁴⁵ ESG däremot, växte fram som en reaktion på företagen och samhällets minskade tilltro på att politiker och politiska organ skulle lyckas skapa tillräckliga incitament för företagen att vilja bedriva hållbara verksamheter. I stället är det företagen i samverkan med varandra som har tagit eget initiativ och utformat ett system som möjliggör för dem att bedriva långsiktigt hållbara verksamheter. Genom att skapa ett system som tillåter företagen att bedriva verksamheterna utifrån ett långsiktigt perspektiv gynnas allt fler aktörer i samhället. Det får den effekt att det minskar den press som bolagsledningarna tidigare haft när det kommer till att bedriva verksamheterna utifrån den övergripande beslutsnormen om att företagen har en skyldighet att sträva efter att maximera avkastning för utdelning till aktieägarna.¹⁴⁶

Oavsett om företagen arbetar utifrån CSR eller ESG, handlar hållbart företagande om att minska företagens miljöpåverkan till förmån för ett ökat samhällsansvar. Med hjälp av hållbart företagande kan företagen anpassa verksamheterna till de krav och förväntningar som samhället har på företagen att bedriva långsiktigt hållbara verksamheter. Långsiktigt hållbara verksamheter som uppstått till följd av företagens frivilliga implementering av CSR eller ESG kan mycket väl resultera i att företagen lyckas anpassa verksamheterna till att nå målen om en hållbar utveckling betydligt mycket mer framgångsrikt än vad stater någonsin skulle klara på egen hand.¹⁴⁷

3.2 CSR och hållbart företagande i den rättsliga regleringen

CSR och hållbart företagande regleras dels genom nationell lagstiftning, dels genom EU förordningar, direktiv och internationella riktlinjer, standarder och rekommendationer, som företagen på såväl den globala som nationella marknaden

¹⁴³ Proposition. 2015/16/193, s. 36.

¹⁴⁴ Regeringskansliet, Skr. 2015/16:69 (2016) s. 4.

¹⁴⁵ Borglund, m.fl. (2021) s. 313.

¹⁴⁶ Macey (2022) s. 258 f.

¹⁴⁷ Borglund, m.fl. (2021) s. 365.

förväntas efterleva. Det rättsliga regelverket bidrar till att skapa ett lika ramverk för alla företag oavsett säte med tydliga riktlinjer för vad som är tillåtet, måste göras och är önskvärt. I Sverige är det även så att Svensk kod för bolagsstyrning (koden) utgör en form av reglering som styrs av principen om att följa eller förklara. Koden möjliggör för lagstiftningen att lämna utrymme för företagen att till viss del fritt kunna bedriva verksamheterna utan att begränsas rent juridiskt. Följande möjliggör för bolagsledningarna att fritt kunna genomföra en egen avvägning om hur stor andel kapital som utifrån en affärsmässig bedömning kan avsättas till hållbarhet.¹⁴⁸ Den nationella lagstiftningen i harmoni med EU:s lagstiftning tillhandahåller en lägsta nivå för vad företagen är skyldiga att ta hänsyn till medan de internationella riktlinjerna snarare sätter tryck på företagen att göra mer än vad som krävs.¹⁴⁹ Med största sannolikhet kommer den allt ökade lagstiftningen inom bland annat CSR och hållbart företagande, leda till minskade problemen med negativa externaliteter. Det för i sin tur med sig minskade kostnader för företagen vilket även gynnar vinstsyftet.

3.2.1 EU reglering

EU:s hållbarhetsreglering består av såväl förordningar som direktiv som medlemsländerna har en skyldighet att anpassa och bedriva sina verksamheter i enlighet med. Förhoppningen är att medlemsstaterna själva ska engagera sig utöver de minimikrav som följer av lagstiftningen.¹⁵⁰ EU:s miljö och samhällskrav är bland de strängaste i världen och EU har tillsammans med medlemsländerna utarbetat och enats om en gemensam hållbarhetspolitik med tydlig målsättning och vision som bland annat strävar efter att omvandla EU till en resurseffektiv, långsiktigt hållbar och konkurrenskraftig ekonomi. Bara under de senaste åren har EU introducerat en mängd lagstiftning som tar sikte på frivilliga och tvingande regler som rör hållbart företagande och samhällsansvar som företagen är tvungna att ta hänsyn till.¹⁵¹ Nedan följer ett urval av reglering som tar sikte på hållbarhet och framför allt hållbart företagande och samhällsansvar.

I samband med att EU kommissionen antog Grönboken år 2001, beslutade EU att införa en gemensam strategi för att säkerställa hur social och miljömässig hänsyn ska övergå till att bli en naturlig del av företagets verksamhet.¹⁵² Med tiden har EU utvecklats och infört ökad lagstiftning i syfte att få företagen att ta ett ökat ansvar

¹⁴⁸ Nachemson Ekwall (2018) s. 5 f.

¹⁴⁹ Regeringskansliet, Skr. 2015/16:69, *Näringsdepartementet i Stockholm*, 2016. S. 8 ff.

¹⁵⁰ KOM (2011) 681, s. 25.

¹⁵¹ Östberg, Faculty of Law, *Stockholm University Research Paper* (2020) s. 9.

¹⁵² Europeiska kommissionen (2001) Grönbok.

för miljön och samhället. Under årens lopp har EU innehaft olika beskrivningar för CSR. Den senaste definitionen av CSR återfinns i EU:s CSR strategi och anger att CSR ska förstås som *”ett begrepp som innebär att företagen på frivillig grund integrerar sociala och miljömässiga hänsyn i sin verksamhet och i sin samverkan med intressenterna.”*¹⁵³ Följande tyder på att EU önskar att företagen tar ett eget initiativ för att främja social och miljömässig hänsyn utöver vad som krävs av lagstiftningen.

Ett annat exempel på EU-lagstiftning som syftar till att säkerställa att företagen tar ett ökat samhällsansvar är ändringsdirektivet som förskriver att vissa stora företag och koncerner är skyldiga att tillhandahålla icke-finansiell information och upplysningar som rör mångfaldspolicy. Övergripande föreskriver direktivet att kommissionen har en skyldighet att utarbeta icke-bindande riktlinjer som behandlar metoder för rapportering av icke-finansiella upplysningar i syfte att underlätta för företagens tillhandahållande av jämförbar och betydelsefull information som rör deras hållbarhetsarbete och dess effekter.¹⁵⁴

I november 2019 antog EU Disclosureförordningen som en del i deras hållbarhetslagstiftning. Enligt förordningen har de som äger tillgångar (aktier eller andra värdepapper) och finansiella institutioner en skyldighet att lämna upplysningar om ESG-risker samt minska de negativa effekter som uppstår till följd av verksamheterna och genomförda investeringar.¹⁵⁵ Två månader senare presenterade EU den europeiska gröna given som är en del av EU:s strategi mot att nå målet om klimatneutralitet senast år 2050. Enligt den europeiska gröna given är företagen tvungna att inkludera hållbarhet i samtliga delar av bolagsstyrningen för att kunna säkerställa att verksamheterna anpassas efter lagstiftningen. Som ett direkt svar på den gröna given antog EU den gröna taxonomiförordningen vars syfte är att tillhandahålla ett gemensamt klassificeringssystem för miljömässigt hållbara verksamheter.¹⁵⁶ Om målet om klimatneutralitet ska uppnås senast år 2050 krävs det enligt EU att investerare, företag och beslutsfattare ges verktyg för att kunna identifiera och jämföra investeringarna utifrån gemensamma definitioner för vad som anses hållbart. Tanken med taxonomin är att finansiella investeringar ska styras mot hållbara projekt och verksamheter.¹⁵⁷

¹⁵³ KOM (2011) 681. Se s. 4 under inledning.

¹⁵⁴ Rådets direktiv 2014/95/EU, Se särskilt artikel 2.

¹⁵⁵ Europaparlamentet och rådets förordning (EU) 2019/2088 s. 3. Se även Östberg, *Stockholm University Research Paper* (2020) s. 10.

¹⁵⁶ Östberg, *Stockholm University Research Paper* (2020) s. 10.

¹⁵⁷ Europaparlamentet och rådets förordning (EU) 2020/852, Se exempelvis s. 2.

Ett ytterligare exempel på betydelsefull lagstiftning är tillbörlig aktsamhetsdirektivet. Direktivet fastställer en skyldighet för företag att ta ett ökat hållbarhetsansvar och socialt ansvar i syfte att motverka negativa effekter på mänskliga rättigheter och miljön. Övergripande tar direktivet sikte på att kräva att företagen bekämpar negativa externaliteter som effekt av verksamhetens drift.¹⁵⁸ Vidare ställer EU krav på att företagen i sin plan inkluderar utsläppsminskningsmål och potentiella risker för klimatförändringar som är av betydande risk eller en konsekvens av företagens verksamheter.¹⁵⁹ Bakom direktivet ligger två stycken studier som har kommit att kritiserats på bred front av medlemsländerna. Flera hävdar att den expertstyrelse som tagit fram studierna agerat partiskt till förmån för större företag och dominerande branscher och att följande riskerar att få den effekt att direktivet endast får en begränsad påverkan på företagens samhällsansvar.¹⁶⁰ De svenska politikerna menar på att det finns kryphål i direktivet så som det är utformat idag. Dels att företagen kan arbeta sig runt lagstiftningen för att komma undan, dels att direktivet inte kommer åt de större hållbarhetsriskerna som i regel förekommer längre ifrån företagens värdekedjor. Å andra sidan menar de svenska politikerna på att direktivet kan föra med sig en positiv effekt genom att det förebygger risken för kapplöpning mot botten och i stället främjar företagens vilja och behov av att driva hållbara verksamheter.¹⁶¹ Ett exempel på en intresseorganisation som bidragit till diskussionen är Européen Sustainable Investment (EUROSIF) som samlat aktörer inom det finansiella hållbarhetsområdet. Bland annat har diskussionen rört det krav som institutionella investerare och bolagsledningar har gentemot investerare.¹⁶²

EU har även låtit utomstående konsultföretag genomföra en studie som tar utgångspunkt i EU:s lagstiftning om hållbar bolagsstyrning och tillbörlig aktsamhetsdirektivet. Studien är framtagen av Ernst & Young (EY) som har granskat bolagsledningens samhällsansvar och hållbart företagande. Syftet bakom studien är att strama åt EU:s regelverk för bolagsrätt och bolagsstyrning. I studien identifierades sju nyckelproblem. Ett av problemen är den målkonflikt som uppstår till följd av investerarnas kortsiktiga tidshorisont. Ett annat nyckelproblem belyser problematiken bakom bolagsledningarnas begränsade utrymme att agera hållbart utifrån ett långsiktigt tidsperspektiv.¹⁶³ I studien återfinns ett exempel från en

¹⁵⁸ KOM (2022) 71. s. 3 ff.

¹⁵⁹ KOM (2022) 71. Se särskilt artikel 15.

¹⁶⁰ Linneuniversitet, Projekt: EU-kommissionens nämnd för lagstiftningskontroll (Hämtad 2023-12-07).

¹⁶¹ Sveriges Riksdag, Fakta-pm om EU-förslag 2021/22: FPM71 (Hämtad 2023-12-09).

¹⁶² Eklund & Stattin (2021) s. 110.

¹⁶³ Europeiska Kommissionen, *Study on director's duties and sustainable corporate governance – Final report*, (2020) s. 10.

studie framtagen av McKinsey & Company i samarbete med Canada Pension Plan Investment som synliggör problematiken bakom företagens ovilja att acceptera lägre kvartalsomsättning som en effekt av samhällsinvesteringar. Nästan hälften av de tillfrågade ansåg att företagens krav på kortsiktig avkastning stagnerar deras vilja att avsätta kapital till investeringar med potentiellt lägre avkastning.¹⁶⁴ Denna studie är en del av arbetet bakom lagförslaget som har kommit att kritiserats av bland annat Svenskt Näringsliv för att hämma bolagens hållbarhetsutveckling och ingripa i företagets äganderätt. Samtidigt har regelverket om bolagsstyrning och tillbörlig aktsamhet till uppgift att skapa ett gemensamt regelverk som bidrar till rättssäkerhet och konkurrensneutralitet för företag verksamma på EU:s inre marknad.¹⁶⁵

3.2.2 Internationell reglering

Sveriges regering har en tydlig förväntan på att marknadens företag ska följa de internationella riktlinjer och standarder som bidrar till att uppmuntra företagen att implementera CSR och hållbarhetsfokus inom samtliga delar av verksamheten. Exempel på riktlinjer som Sveriges regering syftar på är FN:s global compact, OECD, ISO 26000 standard och FN:s GRI standarder. Förhoppningen är att riktlinjerna ska verka vägledande för samtliga företag.¹⁶⁶ På så sätt att de genom ökad enhetlighet bidrar till att förstärka den globala harmoniseringen.¹⁶⁷ Den mest kända internationella regleringen är de Globala målen för hållbar utveckling som FN:s generalförsamling antog år 2015 och som återfinns i Agenda 2030.¹⁶⁸ Vidare följer en redogörelse för ytterligare riktlinjer och standarder som förekommer på internationell nivå.

FN:s Global Compact består av tio principer som utgör själva grundbulten. Principerna i sin tur utgår från fyra områden; mänskliga rättigheter, arbetsrätt, miljö och antikorrupktion som samtliga medlemmar i FN förväntas arbeta proaktivt med i syfte att öka det sociala ansvarstagandet. De företag som lyckas ta ansvar, tillämpar samma värderingar och principer oavsett område och säte. FN:s målsättning är att de övergripande principerna ska utgöra ett lätthanterligt verktyg som företag världen över kan använda sig av i syfte att CSR-anpassa verksamheterna.¹⁶⁹ En av anledningarna bakom tillkomsten av principerna var att

¹⁶⁴ Europeiska Kommissionen, *Study on director's duties and sustainable corporate governance – Final report*, (2020) s. 28.

¹⁶⁵ Sveriges Riksdag, Fakta-pm om EU-förslag 2021/22: FPM71 (Hämtad 2023-12-09).

¹⁶⁶ Borglund, m.fl. (2021) s. 33. Se även Regeringskansliet, Skr. 2015/16:69 (2016) s. 16 f.

¹⁶⁷ Jutterström & Norberg (2011) ss. 79 & 82.

¹⁶⁸ Östberg, *Stockholm University Research Paper* (2020) s. 3.

¹⁶⁹ Jutterström & Norberg (2011) s. 76.

FN hoppades på att de skulle bidra till att harmonisera regelverket och fungera som ett gemensamt ramverk oberoende av var företagen är verksamma och som i längden minskar risken för att det uppstår konflikt mellan de olika standarderna.¹⁷⁰ Om nu företagen ska lyckas med implementeringen av de övergripande principerna krävs det att de är medvetna om att god praxis på ett område inte uppväger den skada de orsakar inom ett annat.¹⁷¹

Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) är en internationell organisation som tillsammans med politiker, länder och medborgare tar fram evidensbaserade internationella standarder. OECD arbetar även aktivt med att utarbeta lösningar på en rad sociala, ekonomiska och miljömässiga utmaningar som företagen och samhället möter. De erbjuder en plattform som bygger på att företagen bidrar med kunskap och kompetens för data och analys i utbyte mot erfarenheter, praxis och råd inom bland annat hållbar utveckling och ekonomisk stabilitet.¹⁷² De riktlinjerna som standarderna tillhandahåller återfinns även i artikel 18 i EU:s gröna taxonomiförordning, vilket ytterligare stärker hur viktigt det faktiskt är att företagen tar ansvar för att bedriva långsiktigt hållbara verksamheter.¹⁷³

ISO 26000 är en internationell standard som tar sikte på organisationernas samhällsansvar. Standarden är uppbyggd utifrån sju stycken grundläggande principer som tillsammans tydliggör företagens sociala ansvarstagande för den påverkan som organisationens beslut och aktiviteter har på samhälle och miljö. Standarden tillhandahåller ett ramverk som gör det möjligt för företag att bedriva verksamheterna utifrån ett transparent och etiskt uppförande som i sin tur värnar om att nå målen om en hållbar utveckling.¹⁷⁴

Slutligen tillhandahåller FN:s Global Reporting Initiativ (GRI) riktlinjer för hållbarhetsredovisning. Riktlinjerna bygger på en uppsättning standarder, mer exakt tre övergripande som tillsammans bildar ett yttre ramverk för företagens hållbarhetsrapportering. Standarderna förser företagen med information om hur de på bästa sätt upprättar en hållbarhetsredovisning och inkluderar även information om principerna bakom redovisningen, generella upplysningar om företagets verksamheter och en identifikation av materiella frågor med hållbarhetspåverkan

¹⁷⁰ Jutterström & Norberg (2011) s. 79 ff.

¹⁷¹ FN Förbundet UNA SWEDEN, Global Compact, (Hämtad: 2023-12-06). Se även Regeringskansliet, Skr. 2015/16:69 (2016) s. 18 f.

¹⁷² OECD (Hämtad: 2023-12-06). Se även Regeringskansliet, Skr. 2015/16:69 (2016) s. 18.

¹⁷³ Europaparlamentet och rådets förordning (EU) 2020/852, se artikel 18.

¹⁷⁴ SIS – Svenska Institutet för Standarder (Hämtad 2023-12-06).

och hur dessa styrs.¹⁷⁵ I dagsläget använder sig mer eller mindre samtliga av världens 250 största bolag sig av det ramverk som GRI tillhandahåller.¹⁷⁶

3.3 Om vinstsyftet och hållbart företagandes affärsmässighet

Under en lång tid har Friedmans syn på vinstmaximering och bolagsledningens skyldighet att öka värdet på aktieägarnas investering varit det fokus som dominerat bolagsstyrningen i världen. Friedman själv, ansåg att avsättning av kapital för investeringar i hållbarhet och samhällsansvarstagande enbart får ske inom ramen för vad som ordagrant går att utläsa av tvingande lagstiftning.¹⁷⁷ Följande synsätt har kommit att luckras upp och i dagens samhälle finns det flera kritiker och CSR-förespråkare som i stället menar på att hållbart företagande och samhällsansvar är nödvändigt för det moderna bolaget.¹⁷⁸ Samtidigt är det så att varken svensk lag eller förarbeten tillhandahåller någon tydlig vägledning för hur företagen ska förhålla sig till vinstsyftet i 3 kap. 3 § ABL.¹⁷⁹ Däremot går det att utläsa av förarbetena till 1895 års aktiebolag att vinstsyftet ska anses utgöra en naturlig följd av aktieägarnas intresse och därav har företagen en skyldighet att förhålla sig till vinstsyftet på så sätt att de kan säkerställa att de bedriver verksamheterna med förhoppningen om att generera vinst för utdelning till aktieägarna.¹⁸⁰

Brist på tydliga ringlinjer har lett till att det i dagsläget finns flera som hävdar att aktiebolagslagen så som den är utformad, inte är anpassad efter omvärldens ökade krav på företagen att formulera ett tydligt syfte som sammanlänkar bolagets målsättning med hållbart företagande.¹⁸¹ Synsättet stärks av det resultat som framgår i en undersökning framtagen av konsultföretaget Deloitte där 63 % av de tillfrågade i generation y uppgav att de ansåg att företagets syfte bör utformas så att det bidrar till att förbättra samhället snarare än att generera vinst. Allt färre inom generation y anser att direktavkastning är det viktigaste incitamentet bakom placeringen i företaget, snarare är det så att de väljer att investera i de företag vars verksamheter speglar deras sociala värderingar.¹⁸² Det finns till och med de som anser att det kan vara gynnsamt för företag om dess aktieägare aktivt deltar i verksamhetens skötsel.¹⁸³ Följaktligen är det knappast försvarbart för företag att enbart mäta deras bidrag till värdeskapande och samhällsansvarstagande i

¹⁷⁵ Borglund, m.fl. (2021) s. 290.

¹⁷⁶ Nachemson Ekwall (2018) s. 15.

¹⁷⁷ Friedman, *The New York Times Magazine* (1970) s. 173 ff.

¹⁷⁸ Regeringskansliet, Skr. 2015/16:69 (2016) s. 3 ff.

¹⁷⁹ Se till aktiebolagslag 2005:551 och framför allt vad som går att utläsa av 3 kap. 3 § ABL.

¹⁸⁰ Proposition 1895:6 s. 117.

¹⁸¹ Nachemson Ekwall (2018) s. 50.

¹⁸² Ringe (2021) s. 1042.

¹⁸³ Eklund & Stattin (2021) s. 33.

ekonomiska termer.¹⁸⁴ Samtidigt får inte glömmas att det sällan är så att bolagen skyltar med att deras övergripande syfte med bolagets verksamhet är att generera vinst för utdelning till aktieägarna.¹⁸⁵

Under de senaste åren har företagens maktstrukturer kommit att luckras upp och det ansvar som tidigare vilat på aktieägarna, har kommit att förskjutas på bolagsledningen.¹⁸⁶ Bolagsledningarna förväntas i dag ta det största ansvaret för bolagets värdeskapande och hållbarhetsfrågor samt säkerställa att bolagets syfte länkas samman med dess affärsverksamhet och relation till intressenter.¹⁸⁷ Det är upp till bolagsledningen att avgöra vad som är affärsmässigt försvarbart, det vill säga ägnat att skapa vinst. Följande är ett svar på den kritik som förespråkar att företag i dagens samhälle behöver göra mer än att bedriva verksamheterna med målsättningen att generera vinst. I stället krävs det att företagen även säkerställer att vinstsyftet hänger samman med affärsverksamheten och relationerna till intressenterna.¹⁸⁸ En direkt effekt av följande är bristen på bestämmelser som tar sikte på det materiella innehållet i företagens affärsverksamheter.¹⁸⁹

Om det nu är så att 3 kap. 3 § ABL ska tolkas in dubio, utifrån att företaget har till uppgift att generera vinst till aktieägarna, begränsas bolagsledningens utrymme att låta sig vägledas av annat syfte än den övergripande normen om vinstmaximering. Om företagens bolagsordning däremot innehåller ett kompletterande samhällsansvarsyfte, ökar möjligheten för företagen att skapa affärsmässig legitimitet för beslut att avsätta kapital till investeringar som bidrar till hållbar utveckling men resulterar i lägre direktavkastning.¹⁹⁰ Däremot kan det vara fullt möjligt för företag trots det faktum att en pluralistisk målbild är svår att förutse, att ta beslutet att främja andra intressen än enbart vinstmaximering, oavsett om det bidrar till ökat kapital eller ej.¹⁹¹ Samtidigt kan det behövas upprättas en prioriteringsordning i samband med att bolagsledningen ges utrymme att främja andra intressen. Det eftersom avsaknaden av en explicit prioriteringsordning kan komma att resultera i att bolagsledningen behöver göra nya avvägningar i samband med att varje nytt beslut fattas som påverkar företagens verksamheter. Parallellt finns det de aspekter som talar emot att pluralistiska syften med en prioriteringslista hade utökat bolagsledningens handlingsutrymme att agera

¹⁸⁴ Motion 2018/19:1968 s. 1 f.

¹⁸⁵ DI Ledare (2021), *Vinst är bästa hållbarheten*, (Hämtad 2023-12-08).

¹⁸⁶ Ohlson (2012) s. 93.

¹⁸⁷ RGE articles, Eccles (Hämtad 2023-11-20).

¹⁸⁸ Nachemson Ekwall (2018) ss. 23 & 50.

¹⁸⁹ Sandström (2023) s. 268.

¹⁹⁰ Ohlson (2012) s. 45 ff.

¹⁹¹ Ohlson (2012) s. 44.

hållbart, eftersom det trots allt är aktieägarna som beslutar om ändring av bolagsordningen.¹⁹²

Om hållbart företagande ska anses affärsmässigt försvarbart eller inte i förhållande till vinstsyftet, påverkas även av bolagsledningen och aktieägarnas tidsperspektiv. Desto mer långsiktig tidshorisont som tillåts desto större är chansen att hållbarhetsintresset och vinstsyftet sammanfaller. På senare tid har vinstsyftet kritiserats för att främja kortsiktiga investeringar.¹⁹³ Trots att vinstsyftet i 3 kap. 3 § ABL inte uttryckligen föreskriver huruvida det är på kort eller lång sikt som företagen är skyldiga att generera vinst. För företag kan dock en allt för långsiktig tidshorisont föra med sig en ökad osäkerhet och risken att aktieägarna väljer att investera i andra alternativ med säkrare direktavkastning ökar.¹⁹⁴ Samtidigt är det så att den nordiska aktiebolagslagen tillåter ett långsiktigt perspektiv, så länge det är anpassningsbart.¹⁹⁵ En gemensam tendens i samhället är dock att vinstpresumtionen inte direkt påverkas av att företagen inkluderar hållbara värden och att det beror på att långsiktig lönsamhet bidrar till en stabil och välmående aktiekurs.¹⁹⁶ Följande är en bekräftelse på att bolagen bedöms utifrån fler parametrar än enbart utifrån deras förmåga att skapa finansiella vinster.¹⁹⁷

Konflikten kring tidshorisonten bottnar delvis i den informationsasymmetri som föreligger mellan bolagsledningen och företagets aktieägare. Bolagsledningen är under press och lägger tidskrävande resurser på att till varje pris maximera kortsiktig avkastning och rapportering, information och styrningsfrågor som skapar transparens hamnar emellertid i skymundan. Aktieägarna däremot önskar ta del av informationen och vill i likhet med Deloitte's studie få information så att de kan besluta om att investera i de verksamheter som innehar ett långsiktigt hållbarhetsfokus.¹⁹⁸ Vilket tidsperspektiv som företagen än ålägger går det inte att förutspå exakt hur investeringar i hållbarhet påverkar vinsten. Vad företagen däremot kan förutspå är att investeringar i hållbarhet och samhällsansvarstagande leder till lägre vinst, i varje fall initialt.¹⁹⁹ Majoritetsuppfattningen verkar dock bottna i synen på att respektive företag bör ålägga det tidsperspektiv som passar respektive verksamhet och bransch bäst, eftersom det är fler faktorer än enbart

¹⁹² Ohlson (2012) s. 55. Se även Östberg (2020) s. 223.

¹⁹³ Eklund & Stattin (2021) s. 111.

¹⁹⁴ Bergström & Samuelsson (2021) s. 41.

¹⁹⁵ Östberg, Faculty of Law, *Stockholm University Research Paper* (2020) s. 8 ff.

¹⁹⁶ Macey (2022) s. 278.

¹⁹⁷ Borglund, m.fl. (2012) s. 29.

¹⁹⁸ Sjäfjell, *Deakin University, School of Law, Law review* (2018) s. 52 f.

¹⁹⁹ Östberg (2020) s. 221 ff.

tiden som påverkar huruvida företagen lyckas uppnå målen med verksamheterna.²⁰⁰ Det leder till att företagen i samband med beslutsfattandet behöver väga samman samtliga alternativa beslut för att sedan välja det som bedöms generera högst avkastning.²⁰¹

Den svenska aktieägarmodellen tar avstamp i 3 kap. 3 § ABL även om det inte går att fastställa att modellen enbart ser till kortsiktig vinst. Modellen utgår från att bolagen enbart ska inneha ett mål med verksamheten eftersom det bidrar till tydliga och förutsägbara förutsättningar för hur verksamheten ska bedrivas. Således behöver bolagsledningen i princip enbart utvärdera beslutens resultat utifrån påverkan på aktievärdet.²⁰² Modellens lösning på hantering av negativa externaliteter är att minska de enskilda företagens handlingsutrymme till förmån för ökad rättslig reglering. Globalt är följande svårt med hänsyn till den mängd rättslig reglering och soft law som skiljer sig åt mellan länder och följande öppnar upp för företag att kunna kringgå lagstiftningen genom att flytta hela eller delar av verksamheten till ett annat land och således fortsätta med ”business as usual”.²⁰³ Ur vinstsynpunkt framstår hållbarhetsfrämjande beslut som diffusa eftersom de anses sakna garanti för att investeringen ska generera kortsiktig avkastning. Kanske är just detta en anledning bakom varför Friedman förespråkade att företagen ska låta lagstiftning och etiska normer verka vägledande för bolagsledningen i syfte att säkerställa att deras övergripande fokus är att maximera vinsten.

Intressentmodellen däremot kritiserar snarare den svenska aktieägarmodellen genom att hävda att företagen bör inkludera fler intressenters intressen än enbart aktieägarnas i samband med bolagets beslutsfattande. När företagen tillåts ta hänsyn till fler aktörer vidgas synen på vinstmaximering som den styrande normen till förmån för långsiktigt värdeskapande som gynnar såväl företagens aktieägare som övriga intressenter.²⁰⁴ Det resulterar i att företagen kan maximera summan av nyttan för samtliga parter.²⁰⁵ För att intressentmodellen ska lyckas med sitt mål behöver företag som önskar agera och bedriva hållbara verksamheter samverka med och ta vara på samtliga intressenters resurser.²⁰⁶ Om företagen väljer att utgå från intressentmodellen kan de mycket väl ta hänsyn till vinstsyftet samtidigt som de investerar i hållbart företagande, så länge vinstmaximering fortsatt främjas. Det enda kravet är egentligen att företagen innehar en långsiktig hållbar nivå av

²⁰⁰ Persson Österman & Svernlöv, *Skattentytt* (2017) s. 106.

²⁰¹ Östberg (2020) s. 221.

²⁰² Sevenius, *Sevenius & Co* (Hämtad 2023-12-10).

²⁰³ DI debatt, Debattredaktionen (2021) *Vinstdrivna aktiebolag är bra för hållbarheten* (Hämtad 2023-11-21).

²⁰⁴ Sandström (2023) s. 278.

²⁰⁵ Ohlson (2012) s. 81.

²⁰⁶ Motion 2018/19:1968 s. 1 f.

ekonomiskt överskott som står sig oavsett syfte.²⁰⁷ På samma gång finns det de som menar på att vinst inte alls ska förstås som nyttomaximering. Det i och med att ett snävt fokus på vinstmaximering riskerar leda till ökad miljöförstöring. I stället är det kanske så att företagets verksamhet skulle gynnas av att fylla ett större syfte som även uttryckligen inkluderar hållbart företagande och samhällsansvarstagande.²⁰⁸ Följande resonemang hänger samman med synen på att ett renodlat vinstsyfte inte är den enda förstämningen för företagen att kunna attrahera investerare. Kravet ligger snarare i att företagen ska inneha ett tydligt och transparent syfte som de också aktivt följer.²⁰⁹

Frågan är om det verkligen är så att de traditionella politiska och juridiska verktygen som styr dagens marknad kommer klara av att anpassa företagets verksamheter på så sätt att utrymme ges till att utveckla och bedriva hållbara verksamheter.²¹⁰ Det finns en tendens i dagens samhälle att marknadens aktörer på eget initiativ utövar tillräcklig makt för att kunna styra aktiebolagen mot att bedriva alltmer hållbara verksamheter. Å ena sidan riskerar det att resultera i allt ökad självreglering.²¹¹ Å andra sidan kan företagets eget ansvarstagande och ökade självreglering få spridande effekt och resultera i att fler branscher flyttar fokus från kortsiktig vinstmaximering till förmån för långsiktig hållbarhet.²¹² Snarare finns det de som menar på att företagets vinst hade gynnats av att företagen bedrev verksamheterna utifrån en hållbar strategi, där både vinst och aktievärde främjas och goodwill skapas som ett resultat av att företagen tar ett ökat samhällsansvar.²¹³ Följande skulle troligtvis realiseras först när företagen övergår till att se ekonomisk hållbarhet som gränsvärde i syfte att säkerställa att vinstmaximering inte sker på bekostnad av en hållbar utveckling.

Sammanfattningsvis framstår det som att bolagsledningen innehar utrymme att fatta beslut som inkluderar hållbara värden så länge de kan försvaras rent affärsmässigt och således torde varken oaktsam eller uppenbar vinstsyftesstridighet kunna resultera i att bolagsledningen rättsligt angrips. Om så är fallet kan slutsatsen dras att investeringar som blir vinstgivande först vid en tidpunkt som infaller bortanför vad som tillåts enligt 3 kap. 3 § ABL inte kommer att genomföras, eftersom bolagsledningen i så fall skulle agera i strid med vinstsyftet. För att det slutligen ska fungera behöver bolagsledningen förändra sitt interna

²⁰⁷ Dotevall (2017) s. 142.

²⁰⁸ UiO juridiske fakultet, Beate Sjäffjell (Hämtad 2023-11-29) Se även Ohlson, *Ny juridik* s. 36.

²⁰⁹ Ohlson, *Ny juridik* s. 36.

²¹⁰ Ringe (2021) s. 1037.

²¹¹ Ringe (2021) s. 1039.

²¹² Ringe (2021) s. 1045.

²¹³ Affärsvärlden, Svernlöv (2021), (Hämtad 2023-11-10).

företagsperspektiv så att fördelarna med att arbeta mot att nå målen om en hållbar utveckling överstiger kostnaderna för de risker som kan uppstå när den kortsiktiga avkastningen mattas av.²¹⁴ Som en del i förändringen behöver aktieägarna inse att det är nödvändigt från bolagsledningens sida att väga kortsiktig kapitalanvändning mot långsiktiga investeringar och att företagen gör det för att skapa långsiktiga lönsamma och hållbara verksamheter.²¹⁵ En avgörande skiljelinje för huruvida aktieägarna accepterar följande förändring tycks påverkas av huruvida de förespråkar den traditionella aktieägarmodellen eller intressentmodellen. Exempelvis tycks det luta mot att EU i framtiden kommer att förespråka att företag ska bedriva verksamheterna utifrån intressentmodellen.²¹⁶

²¹⁴ Sjøfjell, *University of Oslo Faculty of Law Research Paper Series* (2011) s. 61.

²¹⁵ Östberg, *Stockholm University Research Paper* (2020) s. 8.

²¹⁶ DI Debatt, Debattredaktionen (2021) *Vinstdrivna aktiebolag är bra för hållbarheten* (Hämtad 2023-11-21).

4 Företagens syn på vinstsyftet

4.1 Vår bolagsstyrning har ett tydligt mål?

De förutsättningarna som råder i samhället för företag att bedriva verksamheter har under de senaste åren kommit att förändras. Enkelt är det inte, bara under de senaste åren har det tillkommit reglering på såväl nationell som EU och internationell nivå som tar sikte på hållbart företagande och hållbar utveckling, som företagen är skyldiga att ta hänsyn till. Frågan allt fler företag bör ställa sig är hur de ser på vinstsyftet utifrån ett hållbarhetsperspektiv. Nedan följer exempel på tre olika företag där samtliga bolagsledningarna på ett eller annat sätt har definierat hur företagen förhåller sig till vinstsyftet utifrån ett hållbarhetsperspektiv. Analysen tar sikte på att sätta bolagens syfte så som det är definierat i bolagsordningen eller likvärdigt i förhållande till hur de själva ser på vinstsyftet utifrån ett hållbarhetsperspektiv. Valet av företag bottenar i synen på att den stora majoriteten av världens företag, framför allt större aktiebolag påverkas av och är verksamma på den globala marknaden.

4.2 EQT Group

EQT Group är ett svenskt bolag verksamma inom Private Equity. Private Equity (PE) innebär att företagets verksamhet ägnar sig åt långsiktiga investeringar i onoterade bolag med målsättningen att bidra till att bygga upp starka och långsiktigt lönsamma verksamheter som i sin tur genererar avkastning tillbaka.²¹⁷ Företagets syfte återfinns i bolagsordning och lyder enligt följande: se 3 § som föreskriver att ”Bolaget ska, utan ändring av det aktiebolagsrättsliga syftet att bereda vinst åt aktieägarna, sträva efter att bedriva sin verksamhet på ett sätt som framtidens säkrar företag och har en positiv påverkan.”²¹⁸ För att lyckas leva upp till syftet så som det är definierat i bolagsordningen arbetar EQT aktivt med att främja hållbara processer och rättvisa affärsmodeller samt säkerställa att ledarskap hålls ansvarigt.²¹⁹ De senaste åren har EQT avsatt allt större andel av bolagets investeringar i andra företag med målsättningen att investeringarna även ska bidra till att främja hållbar utveckling. De tror starkt på att långsiktigt hållbart fokus

²¹⁷ Finance Recruitment (Hämtad: 2023-12-03).

²¹⁸ EQT Bolagsordning.

²¹⁹ EQT, Statement of Purpose (Hämtad 2023-12-18).

bidrar till att framtidssäkra företaget och säkerställa att såväl deras verksamhet som de företag de investerar i förblir lönsamma och relevanta för samhället i stort.²²⁰

4.3 Carlyle Group

Carlyle Group är ett amerikanskt bolag verksamma inom Private Equity, på såväl nationell som global nivå. I takt med att ESG investeringar har fått en allt större betydelse på den amerikanska marknaden har bolaget gått från att inneha ett renodlat vinstsyfte till att inkludera hållbarhet inom ramen för vinstsyftet, utifrån ett långsiktigt perspektiv. Carlyle's syfte är att bedriva verksamhet som ansvarsfullt investerar på vägnar av deras investerare, portfolio företag och övriga intressenter. Deras målsättning är att skapa långsiktigt värde, genom att länka samman vinst med hållbarhet.²²¹ Det framgår dock inte uttryckligen i bolagsordningen eller likvärdigt, men det framstår som att vinstsyftet kvarstår som företagets övergripande beslutsnorm, eftersom de aktivt valt att inkorporera flera värden vid sidan av det övergripande syftet. Det som däremot går att säkerställa är att företagets hållbarhetsarbete utgår från deras införande av ESG investering, som beslut och utvärderingsmetod.²²² Å ena sidan framstår deras ESG arbete som en del av deras marknadsföringsstrategi. Å andra sidan är det inte omöjligt att det för med sig positiva effekter inom såväl PE branschen som andra branscher i stort.²²³

Ett av deras huvudmål är att säkerställa att samtliga bolag i deras portfölj uppnår nettonollsläpp senast år 2050.²²⁴ Under de senaste åren har de sett en utveckling mot att allt fler intressenter intresserar sig för investeringar som riktar sig till positiva hållbarhetsresultat vid sidan av finansiell avkastning. Genom deras majoritetsägande är deras mål att positivt kunna influera allt fler företag inom och utanför deras portfölj till att bedriva verksamheterna långsiktigt hållbart.²²⁵

4.4 Atlas Copco

Atlas Copco är ett svenskt industriföretag som bedriver verksamhet inom kompressorteknik, vakuumenteknik, industriteknik samt energiteknik. Deras affärsidé går ut på att tillhandahålla teknik som bidrar till att förändra framtiden samt bidra till värdeskapande för samtliga intressenter i samhället.²²⁶ Företagets syfte återfinns

²²⁰ EQT, Hållbarhet, (Hämtad 2023-11-17).

²²¹ Carlyle Group, News Release (Hämtad 2023-12-02).

²²² Carlyle Group, Carlyle 2023 ESG REPORT (Hämtad 2023-12-07).

²²³ Carlyle Group, Carlyle 2023 ESG REPORT (Hämtad 2023-12-07) s. 6.

²²⁴ Carlyle Group, Carlyle 2023 ESG REPORT (Hämtad 2023-12-07) s. 8.

²²⁵ Carlyle Group, Carlyle 2023 ESG REPORT (Hämtad 2023-12-07) s. 48.

²²⁶ Atlas Copco, About us (Hämtad 2023-12-02). Se även Atlas Copco, Atlas Copco Årsredovisning 2022, s. 33 under rubriken hållbart värdeskapande.

i bolagsordningen och lyder enligt följande: se 3 § som föreskriver att "Bolagets ska bedriva, direkt eller genom hel- eller delägda företag, mekanisk verkstadsrörelse och uthyrning av verkstadsprodukter samt utöva annan därmed förenlig verksamhet."²²⁷ Samtidigt är de, det första globala företaget, där bolagsledningen beslutat om att bolagets framgång är beroende av att hela samhället är långsiktigt hållbart. Redan år 2015 anpassade de sitt syfte till att även ta hänsyn till och värna om en positiv samhällsutveckling med fokus på långsiktig hållbarhet till förmån för kortsiktiga kvartalsvinster.²²⁸ Med andra ord har de valt att anpassa vinstsyftet så att även bolagsledningen ges utrymme att verka för andra syften än enbart vinst. För Atlas Copco innebär hållbarhet förmågan att kunna leverera värde till samtliga intressenter på ett sätt som bidrar till ekonomiskt, miljömässigt och socialt ansvarstagande, utan att trumma på långsiktigt tillväxt och lönsamhet. De anser att följande leder till att de förblir konkurrenskraftiga även i framtiden.²²⁹

4.5 Företagens balansgång

Det finns få företag på dagens marknad som bedriver verksamheter med hållbara syften isolerade från övriga marknaden. Det är snarare så att de är en del av alla de företag som har till uppgift att säkerställa att deras verksamheter bedrivs inom den rättsliga regleringens ramverk.²³⁰ EQT Group, Carlyle Group och Atlas Copco är alla tre exempel på företag vars bolagsledningar bestämt sig för att på eget initiativ vidga vinstsyftet till att även inkludera långsiktigt hållbara värden. Hur företagen än väljer att författa sina bolagsordningar, driva sina verksamheter och ta hänsyn till ökade krav på hållbarhet följer risker med affärsverksamheten. Allt företagen gör innehar följaktligen en affärsmässig dimension. Det är dock troligt att företagen accepterar en viss nivå av risktagande eftersom de i sin utvärdering kommit fram till att affärsmöjligheterna i klimatomställningen överväger riskerna med hållbart företagande. Följaktligen besitter bolagsledningen makt att förändra hur vinst och hållbarhet förhåller sig till varandra.²³¹

Enligt vad som går att utläsa verkar det som att både EQT Group och Carlyle Groups bolagsledningar arbetar aktivt med att säkerställa att även de företag de investerar i, utvecklar och bedriver långsiktigt hållbara verksamheter. Med hjälp av aktivt ägande har de möjlighet att säkerställa att portföljbolagen arbetar med att

²²⁷ Atlas Copco Bolagsordning.

²²⁸ Framgång Bonniers news (Hämtad 2023-11-17).

²²⁹ Atlas Copco, About us (Hämtad 2023-12-02).

²³⁰ Borglund, m.fl. (2021) s. 21 f.

²³¹ Macey (2022) s. 268 f.

förebygga missförhållanden, genom att i stället stimulera dem till att nå ambitiösare hållbarhetsmål.²³² Den legitimitet som företagen framkallar bidrar till att stärka deras konkurrenskraft och säkerställa att de förblir långsiktigt lönsamma.²³³ Följaktligen för PE bolag med sig den fördel att företagen kan bortse från kortsiktig avkastning och istället fokusera på att skapa långsiktiga förutsättningar för beslutsfattande som ligger i linje med hållbart företagande.²³⁴ Det må vara desto svårare för företag inom andra branscher att bortse från kortsiktig avkastning utan att varken direkt eller indirekt påverka vinstsyftet och den övergripande normen om att vinstmaximera.

Slutligen är det viktigt att framföra att en stor del av informationen om företagen har hämtats från deras egna hemsidor varför en fråga om vad som utgör marknadsföring, goodwill och önskvärt anseende behöver aktualiseras. Mycket av det företag hävdar och lyfter upp som betydelsefullt för deras CSR/ESG arbete är engagemang i frågor som egentligen inte alls har med deras egna verksamheter att göra.²³⁵ Kanske är det trots allt svårare än det framstår att bedriva verksamheter med annat, utvidgat eller multipla syften än att generera vinst till aktieägarna. Det trots att bolagens ledning innehar en tydlig vision om hur de önskar bedriva och anpassa verksamheterna till att nå målen om en hållbar utveckling.

²³² Borglund, m.fl. (2012) s. 214.

²³³ Jutterström & Norberg (2011) s. 51.

²³⁴ Borglund, m.fl. (2021) s. 324.

²³⁵ Sjäfjell, *University of Oslo Faculty of Law Research Paper Series* (2011) s. 59.

5 Sammanfattning och slutsats

5.1 Hållbar bolagsstyrning – framtiden för aktiebolagets vinstsyfte?

Vinstsyftet som koncept i aktiebolagsrätten har under de senaste åren kommit att ifrågasättas och till och med utmanas av vissa företag. Trots det kvarstår vinstsyftet som den övergripande normen som samtliga företag på ett eller annat sätt styr sina verksamheter utifrån. Inte minst bidrar vinstsyftet till kapitalstarka verksamheter som även gynnar samhället i stort. Utifrån uppsatsen tycks det lättare sagt än gjort att dra en tydlig och rättssäker slutsats om hur hållbarhet och vinst förhåller sig till varandra och vilket utrymme bolagsledningen har, utifrån gällande lagstiftning, att inkludera hållbart företagande inom ramen för bolagets syfte.

Vad som däremot går att fastställa med viss säkerhet är att förhållandet mellan vinst och hållbarhet påverkas av huruvida företagen, lagstiftarna och samhället i stort ser hållbar bolagsstyrning som en del i deras verksamhet. Något enkelt tillvägagångssätt för att utöka bolagsledningens handlingsutrymme tycks ännu inte föreligga och att ändra den svenska modellen för bolagsstyrning från en aktieägarorienterad reglering till förmån för en intressentorienterad rättslig ram framstår som lättare sagt än gjort. I dagens samhälle tycks det räcka med att bolagsledningen säkerställer att de beslut som fattas håller sig inom ramen för aktieägarintresset för att ansvarsutkrävande ska kunna undvikas. Genom att tilldela fler intressenter möjlighet att påverka bolagets verksamhet riskerar vinstsyftet att urvattnas och mål och intressekonflikter uppstå, vilket resulterar i alltmer diffusa förhållanden för bolagsledningarna att bedriva verksamheterna utefter. Nackdelarna riskerar att överväga fördelarna i och med att det i dagsläget saknas något tydligt klagörande för hur lagstiftningen ska förstås och hur stort handlingsutrymme som lagstiftningen lämnar till bolagsledningen. Med följande i åtanke bör vinstsyftet fortsätta att utgöra den grundläggande besluts- och handlingsnormen för företagens bolagsledningar. Genom att låta vinstsyftet stå kvar med den vaga formulering som finns idag, ges bolagsledningen utrymme att på egen hand bedöma hur vinst och hållbarhet förhåller sig till varandra, så länge bedömningen kan rättfärdigas rent affärsmässigt. Om nu vinstsyftet får anses utgöra en så pass vital byggsten för företagens verksamheter är det trots allt ändå viktigt att förebygga den målkonflikt som föreligger. Svårigheten tycks bottna i att stora delar av marknadsaktörernas beteende och regleringen av bolagsstyrningen

kräver att företagen styrs i syfte att maximera avkastning på kort sikt. Inte minst tycks tidshorizonten påverkas av huruvida företagen lyckas förutspå om de kommer att gynnas eller missgynnas av kostnadskrävande åtgärder som i varje fall initialt minskar utrymmet för vinst. Det framstår vidare som att tidshorizonten även påverkas av bransch, marknad, företagsform och vilka de största aktieägarna är. Om det ska kunna ske en förskjutning mot ett mer långsiktigt perspektiv krävs det samstämmighet hos både bolagsledningen och aktieägarna. Det viktiga är trots allt att företagen förblir konkurrenskraftiga och relativt trygga investeringsobjekt oberoende av tidshorizonten. Det med hänsyn till att vinstsyftet i 3 kap. 3 § ABL trots allt utgör en skyddsklausul för företagets aktieägare.

Måhända är det så att avsaknaden av ett renodlat vinstsyfte enbart resulterar i att anpassningen av företagets verksamheter till att uppnå målen med en hållbar utveckling stagnerar på grund av brist på vilja och förmåga att avsätta kapital till hållbara investeringar. Många företag i dagens samhälle anser att de själva besitter förmåga att höja ambitionsnivån mot att inkludera hållbart företagande och samhällsansvarstagande i den dagliga verksamheten. Som ett exempel på följande kan nämnas FN:s klimatkonferens COP28, där man låtit chefen för Förenade Arabemiratens statliga oljebolag agera ledare. Samtidigt finns det en stor risk i att luta sig tillbaka och anta att företagets frivilliga hållbarhetsarbete utifrån CSR, ESG och hållbart företagande räcker till för att målen om en hållbar utveckling. Tvärt emot dagens syn på vinstmaximering och kortsiktig avkastning bör investerare som vill lyckas i dagens samhälle, se hållbarhetsarbete och samhällsansvarstagande som en garanti för långsiktigt stabil avkastning på investeringarna. PE bolag är ett exempel på företag som investerar utifrån ett långsiktigt perspektiv med förhoppning om att investeringen ska generera stabil avkastning på lång sikt. Möjligen är det något liknande synsätt på bolagsstyrning och investeringar som inte bara EU utan även nationella och internationella lagstiftare/politiker kommer att anamma över tid.

Förhoppningsvis för ökad lagstiftning på såväl EU som internationell nivå med sig positiva effekter på samhället och jag tror att det är absolut nödvändigt att såväl Sverige som övriga länder är med verkar för att hållbart företagande och samhällsansvarstagande ska tillåtas genomsyra samtliga delar av företagets verksamheter oavsett lagstiftning, bransch eller vilket land de bedriver sin verksamhet i. I dagsläget spelar den kritik och åsikter som olika aktörer för fram mindre roll eftersom det trots allt fortfarande är respektive lands lagstiftning som utgör grunden för hur företagen tillåts styra sina verksamheter.

Därför borde ett gemensamt rättsligt ramverk, där samtliga länder, aktörer och organisationers lagstiftning hänger samman, i varje fall inom hållbarhetsområdet, utvecklas framöver. Utifrån ovanstående vore det intressant att ta reda på hur olika aktörers skilda uppfattningar om hur vinst och hållbarhet förhåller sig till varandra och vilket handlingsutrymme bolagsledningen har påverkas av inrättandet av en samlad reglering, där aktiebolagsrätten, inte minst vinstsyftet anpassas efter målen om en hållbar utveckling.

Källförteckning

Offentligt tryck

Lagar

- 1848 års lag om aktiebolag.
- 1908 års förslag till lag om aktiebolag.
- aktiebolagslag 1975:1385.
- aktiebolagslag 2005:551.
- Lag (2004:46) om värdepappersfonder.

Statens offentliga utredningar

- SOU 1941:9. Lagberedningsförslag till lag om aktiebolag m. m.
- SOU 1997:168. Vinstutdelning i aktiebolag.
- SOU 2001:1. Ny aktiebolagslag.
- SOU 2003:98. Förslaget till ny aktiebolagsform; *Aktiebolag med begränsad vinstutdelning*.

Internationellt

- Europeiska kommissionen, Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén och regionkommittén, *En förnyad EU-strategi 2011–2014 för företagens sociala ansvar* KOM (2011) 681.
- Europeiska kommissionen (2001) 366 slutlig, Grönbok: Främjande av en europeisk ram för företagens sociala ansvar.
- Europeiska kommissionen, Directorate-General for Justice and Consumers, *Study on director's duties and sustainable corporate governance – Final report*, Publications Office, 2020.
- Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/2088 av den 27 november 2019 om hållbarhetsrelaterade upplysningar som ska lämnas inom den finansiella tjänstesektorn.

Europaparlamentet och rådets förordning (EU) 2020/852 av den 18 juni 2020 om inrättande av en ram för att underlätta hållbara investeringar och om ändring av förordning (EU) 2019/2088.

Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2017/828 av den 17 maj 2017 om ändring av direktiv 2007/36/EG vad gäller uppmuntrande av aktieägares långsiktiga engagemang.

Förslag till Europaparlamentet och rådets direktiv om tillbörlig aktsamhet för företag i fråga om hållbarhet och om ändring av direktiv (EU) 2019/1937. KOM (2022) 71.

Rådets direktiv - Europaparlamentets och Rådets direktiv 2014/95/EU - av den 22 oktober 2014. Om ändring av direktiv 2013/34/EU vad gäller vissa stora företags och koncerners tillhandahållande av icke-finansiell information och upplysningar om mångfaldspolicy.

Propositioner

Proposition 1895:6, Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen med förslag till lag om handelsbolag och enkla bolag, lag om aktiebolag.

Proposition 1944:5, Kungl. Maj:lis proposition nr 5 till riksdagen med förslag till lag om aktiebolag.

Proposition 1975:103, Regeringens proposition med förslag till ny aktiebolagslag, med mera.

Proposition 2004/05:85, Ny aktiebolagslag.

Proposition 2004/05:178, Aktiebolag med särskild vinstutdelningsbegränsning.

Proposition 2005/06:186, Ersättning till ledande befattningshavare i näringslivet.

Proposition 2015/16:193, Företagens rapportering om hållbarhet och mångfaldspolicy.

Motioner

Motion 2018/19:1968, Persson, P. Förslag till riksdagsbeslut, Bolagsstyrning inför framtiden.

Litteratur

Adelstam, J. & Arvidsson, N. *Associationsrättens grunder*, upplaga 1, Studentlitteratur, 2023.

- Arvidsson, N. & Samuelsson, P. *Ett och annat om vinstsyftet, generalklausulen, företagsvärdering och likhetsprincipen*, ur Festskrift till Rolf S. upplaga 1, Norstedts, 2021.
- Bergström, C. & Samuelsson, P. *Aktiebolagets grundproblem*, upplaga 6, Norstedts juridik, 2021.
- Borglund, T. m.fl., *CSR: Corporate Social Responsibility: En guide till företagets ansvar*, upplaga 1:1, Författarna och Sanoma Utbildning AB, Riga, 2012.
- Borglund, T. m.fl. *CSR och Hållbart Företagande*, upplaga 3:1, Författarna och Sanoma Utbildning AB, Litauen, 2021.
- Dahlman C. Begreppet rättskälla, på s. 55 i Dahlman, C. med flera (red), L. *Vänbok till Reidhav, D. Juridiska begrepp*, Författarna och Studentlitteratur, Lund, 2019.
- Dotevall, R. *Skadeståndsansvar för styrelseledamot och verkställande direktör. En aktiebolagsrättslig studie i komparativ belysning*, Norstedts, 1989.
- Dotevall, R. *Bolagsledningens skadeståndsansvar*, upplaga 3, Wolters Kluwer, Stockholm, 2017.
- Eklund, K. & Stattin, D. *Aktiebolagsrätt och aktiemarknadsrätt*, Iustus Förlag, 2021.
- Geert Castermans, A. & Van Woensel, C. *CSR for young business lawyers*, Eleven International Publishing, Nederländerna, 2017.
- Jutterström, M. & Norberg, P. *Företagsansvar: CSR som managementidé*, Studentlitteratur, 2011.
- Nerep, E. m.fl., *Aktiebolagslagen En kommentar Kapitel 1–6*, Författarna & Karnov Group Sweden AB, Visby, 2019.
- Nääv, M. & Zamboni, M. *Juridisk metodlära*, upplaga 2:1, Studentlitteratur AB, Lund, 2018.
- Ohlson, G. *Vikten av vinst – En studie om syftets betydelse i bolagsstyrning*, Uppsala, Iustus förlag AB, 2012.
- Ringe, W-G. *ESG Investors Engagement and Coalition-Building*, ur Festskrift till Rolf S. upplaga 1, Norstedts, 2021.

Sandgren, Claes, Rättsvetenskap för uppsatsförfattare, upplaga 3, Norstedts Juridik, Stockholm, 2015.

Sandström, T. *Svensk aktiebolagsrätt*, upplaga 8, Norstedts juridik, 2023.

Östberg, J. Några tankar kring aktiebolagens vinstsyfte, på s. 209 i Andersson, J. med flera (red.), *Vänbok till Lagerstedt A. – Studier i associationsrätt och förmögenhetsrätt*, upplaga 1, Jure Förlag, Stockholm, 2020.

Artiklar

Buckle, D. The futility of measuring relative performance of ESG portfolios if ESG investing improves the market performance, *Journal of Asset Management*, 2023, ss. 1-7.

Carroll, A.B. Carroll's pyramid of CSR: taking another look. *Carroll International Journal of Corporate Social Responsibility*. 2016 1:3.

Friedman, M. The Social Responsibility of Business is to Increase its Profits, *The New York Times Magazine*, 1970.

Lan, L. L. & Heracleous, L. Rethinking agency theory: The view from law. *Academy of Management Review*, 2010.

Macey, J. R. ESG Investing: Why Here? Why Now?, *Berkeley Business Law Journal*, Vol. 19.2, 2022, s. 258-291.

Ohlson, G. "Syftets betydelse i bolagsstyrning". *Ny juridik* 4:12.

Olsen, L. Rättsvetenskapliga perspektiv. *Svensk juristtidning*, 2004, s. 105–145.

Persson Österman, R. & Svernlöv, C. CSR i företagsbeskattning- ett associationsrättsligt perspektiv, *Skattenytt*, 2017, s. 95–110.

Sjåfjell, B. Beyond climate risk: Integrating sustainability into the duties of the corporate board, *Deakin University, School of Law, Law review*, Vol. 23, 2018, s. 41-61.

Sjåfjell, B. Why law matters – corporate social irresponsibility and the future of voluntary climate change mitigation, *University of Oslo Faculty of Law Research Paper Series* No. 2011.

Skog, R. Om betydelsen av vinstsyftet i aktiebolagslagen, *Svensk juristtidning*, 2015, s. 11–18.

Smicklas, M. Aktiebolagsrättens utveckling, *Svensk juristtidning*, 1989, s. 39–56.

Östberg, J. Corporate Sustainability and Profit Maximisation in the Land of Unicorns, Faculty of Law, *Stockholm University Research Paper*, nr 88, 2020. s. 1-52.

Elektroniska artiklar

Affärsvärlden, Svernlöv, C. (2021), ”Genialiskt drag av Astra Zeneca”, <https://www.affarsvarlden.se/debatt/genialiskt-drag-av-astra-zeneca> (Hämtad 2023-11-10).

Carlson, L. (2016), Stockholms universitet, Några få ord om rättsvetenskap, metod och kritiska rättsteorier, https://www.jurinst.su.se/polopoly_fs/1.290503.1468239755!/menu/standard/fil_e/FL%2015%20Jurprog06CC615%20Metoder%20n%C3%A5gra%20f%C3%A5%20ord.pdf/ (Hämtad den 2023-11-30).

Dagens juridik, Ohlson, G. (2023) Debatt ”Förvirring kring vinstsyftet”, <https://www.dagensjuridik.se/debatt/debatt-forvirringen-kring-vinstsyftet/> (Hämtad 2023-11-08).

DI Debatt, Debattredaktionen, (2021), *Replik: Hållbarhet och vinst i bolagsstyrningen*, <https://www.di.se/debatt/replik-hallbarhet-och-vinst-i-bolagsstyrningen/> (Hämtad 2023-11-06).

DI Debatt, Debattredaktionen, (2021), *Vinstdrivna aktiebolag är bra för hållbarheten*, <https://www.di.se/debatt/vinstdrivna-aktiebolag-ar-bra-for-hallbarheten/> (Hämtad 2023-11-21).

Framgång Bonniers news, Hållbara företag är långsiktigt mer lönsamma, <https://framgang.bonniernews.se/hallbara-foretag-ar-langsiktigt-mer-lonsamma/> (Hämtad 2023-11-17).

RGE articles, Eccles, R. G. *Companies say they're serious about corporate purpose, but investors aren't convinced*, <https://roberteccles.com/companies-say-theyre-serious-about-corporate-purpose-but-investors-arent-convinced/> (Hämtad 2023-11-20).

Övriga källor

Atlas Copco, About us, Tillgänglig på: <https://www.atlascopcogroup.com/en/about-us>, (Hämtad 2023-12-02).

Atlas Copco, Bolagsordning för Atlas Copco Aktiebolag (publ), (org. nr. 556014–2720), Antagen den 27 april 2023.

Atlas Copco, Atlas Copco Redovisning 2022, *Atlas Coco I samarbete med Grillar grafisk form AB och Text Helen AB*, Stockholm, 2023.

Carlyle Group, *Carlyle Group 2023 ESG REPORT, The EBITDA of ESG*, Carlyle Group AB, Tillgänglig på: <https://www.carlyle.com/sites/default/files/2023-06/Carlyle-ESG-Report-2023.pdf>, (Hämtad 2023-12-07).

Carlyle Group, News Release, Carlyle Sets Net Zero by 2050 and Near-Term Climate Goals for Meaningful, Immediate Action with a Focus on Real Emissions Reductions, Publicerad 2022-02-01, Tillgänglig på: <https://www.carlyle.com/media-room/news-release-archive/carlyle-sets-net-zero-2050-and-near-term-climate-goals>, (Hämtad 2023-12-02).

Europeiska unionens officiella hemsida, Internal Markets, Industry, Entrepreneurship and SMEs - Corporate sustainability and responsibility. Tillgänglig på: https://single-market-economy.ec.europa.eu/industry/sustainability/corporate-sustainability-and-responsibility_en. (Hämtad 2023-12-06).

EQT, Bolagsordning för EQT AB (publ), (org. nr 556849–4180), Antagen den 30 maj 2023.

EQT, Hållbarhet, Tillgänglig på: <https://eqtgroup.com/sv/hallbarhet/> (Hämtad 2023-11-17).

EQT, Statement of Purpose, Tillgänglig på: <https://eqtgroup.com/sv/om/statement-of-purpose/> (Hämtad 2023-12-18).

FN Förbundet UNA SWEDEN, Global Compact, Tillgänglig på: <https://fn.se/om-oss/globalcompact/> (Hämtad: 2023-12-06).

Finance Recruitment, Vad är private equity?, Publicerad 2023-10-27, Tillgänglig på: <https://www.financerecruitment.se/nyheter/vad-ar-private-equity/> (Hämtad: 2023-12-03).

Linneuniversitet, Projekt: EU-kommissionens nämnd för lagstiftningskontroll, Uppdaterad 2023-11-29. Tillgänglig på: <https://lnu.se/forskning/forskningsprojekt/projekt-eu-kommissionens-namnd-for-lagstiftningskontroll/>, (Hämtad 2023-12-07).

Nachemson Ekwall, S. Orientering kring bolagsstyrningskoder i Sverige och Internationellt. *Center for Research on Sustainable Markets*, Handelshögskolan i Stockholm, Svensk Kooperation, 2018.

OECD – Better Policies For Better Lives, Who we are, Tillgänglig på: <https://www.oecd.org/about/>, (Hämtad: 2023-12-06).

Regeringskansliet, Hållbara affärer – regeringens politik för hållbart företagande, skrivelse till Riksdagen Skr. 2015/16:69, *Näringsdepartementet i Stockholm*, 2016.

Sevenius, Är ABL redo för ett paradigmskifte?, *Sevenius & Co*, 2015-05-29, Tillgänglig på: <https://sevenius.se/2015/09/29/ar-abl-redo-for-ett-paradigmskifte/>, (Hämtad 2023-12-10).

SIS – Svenska Institutet för Standarder, Detta är ISO 26000, Tillgänglig på: <https://www.sis.se/iso26000/dettariso26000/>, (Hämtad 2023-12-06).

Sveriges Riksdag, Fakta-pm om EU-förslag 2021/22:FPM71 : KOM(2022) 71 – Direktiv om tillbörlig aktsamhet för företag i fråga om hållbarhet, Regeringskansliet, Tillgänglig på: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/fakta-pm-om-eu-forslag/direktiv-om-tillborlig-aktsamhet-for-foretag-i_h906fpm71/, (Hämtad 2023-12-09).

UiO juridiske fakultet, Institutt for privatrett. Beate Sjøfjell - Bakgrunn, 2016-11-15, Uppdaterad 2019-03-18. Tillgänglig på: <https://www.jus.uio.no/ifp/personer/vit/beatesj/> (Hämtad: 2023-11-29).

Rättsfall

Högsta domstolen

NJA 1962 s. 182.

NJA 1979 s. 157.

Amerikanska domstolar

Dodge vs. Ford Motor Co. 204 Mich. 459, 170 N.W. 668, 3 A.L.R. 413 (1919).